

Obvezni pokušaj mirnog rješenja spora

Zeljko, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:505831>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Katedra za građansko procesno pravo

Ivana Zeljko

OBVEZNI POKUŠAJ MIRNOG RJEŠENJA SPORA

Mentor: dr. sc. Juraj Brozović

Zagreb, prosinac 2022.

SADRŽAJ

1. Uvod	1
1.1. Motivacija	1
1.2. Cilj i metodologija istraživanja.....	2
2. Medijacija kao metoda mirnog rješavanja sporova	3
2.1. Pojam i vrste medijacije.....	3
2.2. Osnovne karakteristike medijacije kao metode mirnog rješavanja sporova	5
2.3. Usporedba sa srodnim neformalnim postupcima mirnog rješavanja sporova	6
2.4. Medijacija i srodni postupci mirnog rješavanja sporova u hrvatskom pravu	8
3. Obvezni pokušaj mirnog rješenja spora.....	10
3.1. Obvezna medijacija i drugi obvezatni postupci mirnog rješenja spora	10
3.2. Obvezni pokušaj mirnog rješenja spora u hrvatskom pravu.....	15
3.2.1. Obvezna medijacija.....	15
3.2.3. Druge srodne metode obveznog pokušaja rješenja spora u hrvatskom pravu	18
4. Pravna snaga nagodbe sklopljene u postupcima mirnog rješenja spora.....	20
4.1. Ovršnost nagodbe i različiti pristupi postizanja obvezatnosti.....	20
4.2. Ovršnost nagodbe u hrvatskom pravu.....	21
5. Pravne posljedice neprovođenja postupka.....	24
5.1. Raznovrsnost mogućih pristupa sankcioniranju stranačke pasivnosti	24
5.2. Korištenje informacija dobivenih tijekom pokušaja mirnog rješenja spora u parničnom postupku	26
5.3. Građanskopravne posljedice provođenja postupka mirnog rješavanja sporova	28
5.4. Pravne posljedice neprovođenja ili neuspješnog provođenja obveznog postupka mirnog rješavanja spora u hrvatskom pravu	29
5.4.1. Neprovođenje obveznih postupaka	29
5.4.2. Povjerljivost informacija iznesenih u medijaciji.....	31
5.4.3. Građanskopravne posljedice provođenja postupka mirnog rješenja spora u hrvatskom pravu	33
7. Zaključak	34
8. Literatura, propisi i sudske odluke	38

SAŽETAK

U radu se analizira koji bi model obveznog pokušaja mirnog rješenja spora najbolje odgovarao hrvatskom pravnom okviru. Prije svega, analiziraju se temeljne karakteristike medijacije kao jednog od važnih načina mirnog rješenja spora te se ona uspoređuje s drugim oblicima mirnog rješavanja spora. U nastavku se pokušava dati odgovor na pitanje u kojoj mjeri provođenje medijacije i drugih postupaka mirnog rješavanja sporova uopće može biti obvezatno. Nakon toga se analizira učinak uspješno sklopljenih nagodbi, kao i implikacije neprovođenja, odnosno neuspješnog provođenja takvih postupaka. U radu se u svrhu analize koristi dogmatska, komparativna i empirijska metoda. U zaključku se ističe nužnost šireg poticanja kulture rješavanja sporova, a propisivanje obvezatnosti pokušaja mirnog rješenja spora ocjenjuje se prikladnim samo tamo gdje se ona pokazala uspješnog ili je to nužno radi zaštite drugih interesa. Ističe se jednostavnost poticanja pregovora, čije provođenje posredno potiču i relevantni međunarodni izvori.

Ključni pojmovi: mirno rješavanja sporova, medijacija, pregovori, obvezna medijacija, pretprocesne dužnosti

SUMMARY

The paper analyzes which model of a mandatory attempt at peaceful dispute resolution would best suit the Croatian legal framework. First of all, the fundamental characteristics of mediation are analyzed as one of the important ways of amical dispute resolution, and it is compared with other forms of amical dispute resolution. In the following, an attempt is made to answer the question to what extent the implementation of mediation and other procedures for the peaceful resolution of disputes can be mandatory at all. After that, the effect of successfully concluded settlements is analyzed, as well as the implications of nonimplementation or unsuccessful implementation of such procedures. The paper uses dogmatic, comparative and empirical methods for analysis. In the conclusion, the necessity of a wider promotion of the culture of dispute resolution is emphasized and prescribing the obligation to attempt a peaceful dispute resolution is deemed appropriate only where it has proven successful or it is necessary to protect other interests. The simplicity of encouraging negotiations is highlighted, the implementation of which is indirectly encouraged by relevant international sources.

Key terms: peaceful settlement of disputes, mediation, negotiations, mandatory mediation, pre-trial duties

1. Uvod

1.1. Motivacija

„Iz toga temeljnog prirodnog zakona, koji ljudima nalaže da teže miru, izveden je drugi zakon, naime da čovjek bude voljan, ako to jesu i drugi i koliko to smatra nužnim za mir i svoju samoobranu, odložiti to svoje pravo na sve i zadovoljiti se s onoliko slobode prema drugima koliko bi drugima dopustio prema samome sebi.“¹

Neki od suvremenih problema pravosudnih sustava su dugotrajnost sudskih postupaka, povećana cijena usluga, spora i neučinkovita izvršivost sudskih odluka te nedostatak povjerenja građana u neovisnost pravosudnog sustava.² Zbog toga se u međunarodnim, europskim i nacionalnim krugovima sve više se promiču i potiču drugačiji, alternativni, izvansudski ili mirni načini rješavanja sporova. Iako je njihova popularnost novijeg datuma, njihove naznake možemo pronaći tisućama godina unazad te takvi načini rješavanja spora počivaju na drugačijim načelima od tradicionalnog pravosuđa, prvenstveno na samoodređenju i dobrovoljnosti stranaka za njihovim odabirom.³ Stranke mogu pokušati mirno riješiti spor na različite neformalne načine te mogu same birati način koji je najprikladniji za njihov spor i u cijelosti iskoristiti prednosti navedenih modela kao što su ušteda vremena i troškova, fleksibilnost, a i rješavanje nekih nepravniha pitanja u svrhu saniranja mogućeg poremećenog odnosa između stranaka koji je možda i sam doprinio nastanku pravnog problema. Kao najznačajniji oblik pojavljuje se medijacija utemeljena na načelima samoodređenja stranaka, dobrovoljnosti, neformalnosti i u kojoj se pojavljuje treća osoba, medijator, koji u pravilu nema ovlast predložiti tekst nagodbe u svezi sa sporom stranaka, osim ako joj je ta ovlast dana prethodnim sporazumom stranaka. Iako prepoznati i priznati na razini propisa, čini se da je u

¹ Hobbes, Thomas, Levijatan, Zagreb, *Naklada Jesenski i Turk*, 2004, str. 95., stranici pristupljeno: 1.4.2022., (https://deenes.ffzg.hr/~bmikulic/Arhiv/Hobbes_integralno.pdf).

² Uzelac, A., Mirenje kao alternativa suđenju, u: Uzelac, A. & Gotovac, V. (ur.) Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima, 2004. Zagreb, TIM Press, str. 15-32. i Uzelac, A., Efficiency of European Justice Systems. The strength and weaknesses of the CEPEJ evaluations, u: *International Journal of Procedural Law*, 2011., str. 107. Situacija u Republici Hrvatskoj isto tako nije zadovoljavajuća. Naime, razina percepcije građana u neovisnost pravosuđa jedna je od najnižih u Europskoj uniji, trajanje postupka pred prvostupanjskim sudovima i dalje je jedno od najviših u Europi. V. Radni dokument službi Komisije, Izvješće o vladavini prava za 2021., Poglavlje za Hrvatsku priložen dokumentu Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Izvješće o vladavini prava za 2021., Stanje vladavine prava u Europskoj uniji, str. 3. i 9., stranici pristupljeno: 12.12.2022., (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0713>).

³ *Ibid.* O povijesti alternativnog načina rješavanja radnih sporova v. Jagtenberg, R. i de Roo, A., Employment Disputes and Arbitration. An Account of Irreconcilability, With Reference to the EU and the USA, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 68 (2), 2018., str. 171-192.. Bilić, V., Drugačiji put do pravde, Hrvatska gospodarska komora - Sektor za trgovinu, izlaganje na 27. forumu poslovanja nekretninama, str. 15, stranici pristupljeno: 10.12.2022., (<https://www.hgk.hr/documents/predavanje-bilic591170ea2802e.pdf>).

praksi izostala široka primjena ovakvih načina rješavanja sporova pa se u tu svrhu razmatra i propisivanje obvezatnosti njihove primjene odnosno propisivanje obveze strankama da pokušaju mirno riješiti svoj spor.⁴

S obzirom na važnost medijacije, u radu je najveća pažnja posvećena toj metodi mirnog rješenja spora, iako se radi postizanja istovjetne svrhe mogu upotrebljavati i druge metode, kao što su primjerice pregovori stranaka prije pokretanja postupka. Poveznica između medijacije i pregovora nije beznačajna. Medijacija zapravo predstavlja pregovore stranaka uz prisutnost treće neutralne i nepristrane osobe, dok pregovori ne uključuju treću neutralnu osobu (medijatora) koji nastoji dovesti stranke k sporazumnom rješenju spora. U praksi se uz pojam medijacije pojavljuje niz drugih naziva koji se često upotrebljavaju kao sinonimi, primjerice mirenje, posredovanje i concilijacija.⁵ Razlike između termina medijacija i mirenje u praktičnom smislu nema, međutim postoje naznake kako u psihološkom smislu postoji određena razlika te su stranke spremnije pokazati interes kada im se ovaj pokušaj rješenja spora predstavi pod nazivom „*medijacija*“, a ne „*mirenje*“ koje kao da navodi stranke da misle da se radi o određenom gubitku, pokoravanju neprijatelju.⁶ Iz tog razloga u nastavku rada govorit će se o „*medijaciji*“, a ne mirenju.

1.2. Cilj i metodologija istraživanja

Opći cilj rada je ispitati koji bi se način pokušaja obvezatnog rješavanja sporova najbolje uklopio u nacionalni pravni okvir, uzimajući u obzir prednosti i mane različitih modela te identificirati druge srodne metode rješenja spora i njihovu ostvarenost u praksi. U ostvarenju tog cilja, odgovarat će se na sljedeća istraživačka pitanja:

⁴ Giuseppe De Palo, L., Florence, L., 'Rebooting' the Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediations in the EU, EPRS: European Parliamentary Research Service, 2014., str. 1. Uzelac, A., Aras, S., Maršić, M., Mitrović, M., Kauzlarić, Ž. i Stojčević, P., Aktualni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60 (6), 2010., str. 1265.-1308.

⁵ Primjerice u prijašnjim verzijama UNCITRAL-ovog Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation istodobno su se koristili termini medijacija i concilijacija. Međutim, u novijoj verziji iz 2021. odlučeno je da će se koristiti isključivo termin medijacija u nastojanju prilagodbe stvarnoj i praktičnoj uporabi. *Nota bene* UNCITRAL-ov Model zakon iz 2021. ne pravi distinkcije pa izrazom medijacija obuhvaća različite načine alternativnog načina rješavanja spora pa tako obuhvaća i ranu neutralnu evaluaciju i pokusno suđenje (*mini-trial*).

Usp. UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation with Guide to Enactment and Use (2018), United Nations Commission on International Trade Law, str. 26. stranici pristupljeno: 6.9.2022., (https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/22-01363_mediation_guide_e_ebook_rev.pdf).

⁶ V. odgovor Srđana Šimca, suca na Visokom Trgovačkom sudu na Je li mirenje isto što i medijacija?, *Znatko*, stranici pristupljeno: 15.8.2022., (<https://znatko.com/16546/je-li-mirenje-isto-sto-i-medijacija>).

1. Koje su temeljne karakteristike medijacije i kako se ona razlikuje od drugih oblika mirnog rješavanja sporova?
2. U kojoj mjeri provođenje medijacije i drugih postupaka mirnog rješavanja sporova može biti obvezatno?
3. Kakav je učinak uspješno sklopljenih nagodbi?
4. Kakve implikacije na položaj stranaka ima neprovođenje, a kakve neuspješno provođenje takvih postupaka?

Kako bi se ostvarili opći i specifični ciljevi, korišteno je nekoliko metoda. Osim komparativne analize relevantnih međunarodnih, europskih i nacionalnih propisa, u radu su korištene empirijska i dogmatska metoda.

2. Medijacija kao metoda mirnog rješavanja sporova

2.1. Pojam i vrste medijacije

Medijacija nije jednoznačan pojam. Europsko pravo, konkretno Direktiva 2008/52/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 21. svibnja 2008. o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima (dalje: Direktiva o mirenju) definira medijaciju kao svaki postupak, neovisno o njegovom nazivu, koji je strukturiran i temeljen na dobrovoljnoj volji stranaka koje nastoje uz treću osobu, odnosno miritelja postići dogovor o rješenju svojeg spora.⁷ Sličnu definiciju nudi i UNCITRAL Mediation rules (2021).⁸ I u Hrvatskoj od 2003. Zakon o mirenju (dalje: ZM) medijaciju definira kao svaki postupak, bez obzira na to provodi li se u sudu, instituciji za medijaciju ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više izmiritelja koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje.⁹

Često se u pravnim propisima prilikom definiranja navedenog instituta navodi kako je to „svaki postupak bez obzira na njegov naziv“ kako bi se izbjegle moguće nedoumice glede termina.¹⁰ Riječ je zapravo o pregovorima koji imaju dugu tradiciju i provode se uz pomoć

⁷ Direktiva 2008/52/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 21. svibnja 2008. o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima (*Službeni list Europske unije* L 136/3, 24.5.2008. str. 281.-285.).

⁸ V. bilj 5.

⁹ Čl. 3. st. 1. t. 1. Zakona o mirenju (*Narodne novine*, br. 18/11) i čl. 2. st. 1. t. a. Zakona o mirenju (*Narodne novine*, br. 163/03; dalje: ZM/03).

¹⁰ V. čl. 3. st. 1. t. 1. ZM-a. i čl. 3. st. 1. t. a) Direktive o mirenju. Usp. Konvenciju Ujedinjenih naroda o međunarodnim sporazumima o rješavanju sporova poznatu pod nazivom „Singapurska konvencija o medijaciji“, str. 4.

treće neutralne osobe, posrednika.¹¹ Hrvatski je zakonodavac u ZM-u odlučio upotrijebiti naziv mirenje, unatoč tome što je medijacija češće korišten i uvriježen termin u međunarodnopravnim krugovima.¹²

Medijacija kao postupak nije usmjerena samo na rješenje pravnih problema s kojima se stranke susreću, već se zadovoljavaju i druge potrebe stranaka. Motivacija za korištenje medijacije je i što brži, efikasniji i jeftiniji put k pravnoj zaštiti i njenom ostvarenju. Promatrajući medijaciju možemo istaknuti tri osnovna pristupa:

- a. model koji je utemeljen na volji stranaka, odnosno motivaciji,
- b. model koji je utemeljen na pružanju informacija strankama.
- c. model koji je utemeljen na obvezatnosti, odnosno prisili stranaka.

Prvi model predstavlja tzv. dobrovoljnu medijaciju gdje je riječ o tome da stranke mogu svojom slobodnom voljom, dobrovoljno započeti postupak medijacije u svrhu rješavanja svojeg spora. Motivacija se može sastojati od pružanja različitih pogodnosti, odnosno poticaja strankama koje odaberu medijaciju (besplatno provođenje medijacije, oslobođenje od snošenja troškova i drugi načini). Prema drugom modelu, medijaciju može predložiti i samoinicijativno sud pružajući informacije strankama o temeljnim obilježjima medijacije i njezinim prednostima. Osim sudaca, pružatelji informacija strankama mogu biti i njihovi punomoćnici, odnosno odvjetnici. Istraživanja pokazuju kako je takav pristup medijaciji podcijenjen u praksi u odnosu na druga dva.¹³

Medijacija može započeti van sfere slobodne volje stranaka između kojih je nastao spor, tako da njezino provođenje odredi sud na način da uputi stranke na njezino pokretanje ili pak da je obvezatnost provođenja postupka medijacije propisana pravnim propisom te popraćena različitim sankcijama.¹⁴ Takvu situaciju možemo nazvati i diskrecijskom prisilom koja uvjetuje obvezni pokušaj mirnog rješenja spora.¹⁵

¹¹ Milić, D., Pravno uređenje mirenja u pravnom poretku Republike Hrvatske, *Pravnik*, 45 (90), 2011., str. 74.

¹² U radu će se radi toga paralelno koristiti termini medijacija i mirenja, iako je mišljenje autorice da je medijacija prikladniji termin radi već spomenutog psihološkog aspekta kojeg može imati na stranke. Vukmir, M., Prijedlog uvođenja obveznog informativnog sastanka o medijaciji u hrvatsko zakonodavstvo, str. 1., stranici pristupljeno: 8.7.2022., (<https://medijacija.hr/wp-content/uploads/2020/04/Mladen-Vukmir-Prijedlog-obveznog-informativnog-sastanka-u-medijaciji-1.pdf>).

¹³ Holas, J., Chapter 6: Development and Forms of Systems of Approach to Mediation in the EU, u Lenka Holá , Miloš Večeřa, et al., *Mediation in the Reflection of Law and Society: European Perspectives*, Global Trends in Dispute Resolution, vol. 10, Kluwer Law International; Kluwer Law International, 2021., str. 3., 6., 8.

¹⁴ U estonskom pravu se provođenje medijacije kao obveza propisuje u nekolicini pravnih propisa. De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj., 4. str. 85.

¹⁵ Nolan-Haley, J. M., Is Europe headed down the primrose path with mandatory mediation, *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 37(4), 2012., str. 1007.

Možemo razlikovati više vrsta medijacije. Razlikovanje može biti u odnosu na subjekte koje ju provode pa se tako diferenciraju izvaninstitucionalna te institucionalna medijacija, odnosno ona privatno i ona državna putem suda, tzv. sudska medijacija (*court-annexed mediation*).¹⁶ Mogući su također mješoviti modeli, pa tako primjerice u Bugarskoj postoji Centar za sudske nagodbe, koji djeluje *pro bono* i u kojem rade volonterski medijatori te suci obučeni za provođenje medijacije.¹⁷

2.2. Osnovne karakteristike medijacije kao metode mirnog rješavanja sporova

Temeljna osobina medijacije i njezina okosnica upravo je *dobrovoljnost* stranaka pri odabiru medijacije kao načina rješavanja njihovog spora. Stranke su u potpunosti procesno ravnopravne te je ovaj odnos obilježen načelom stranačke autonomije.¹⁸ Sloboda i dobrovoljnost stranaka predstavlja ujedno i njihovu vlastitu odgovornost za svoj spor pa sam konačan rezultat ovog načina rješavanja spora ovisi o njima.¹⁹ Stranke su te koje determiniraju pravila igre, početak, tempo, a i sam kraj.

Iako postoje pravni propisi koji reguliraju medijaciju, oni su nerijetko manjeg opsega i ostavljaju veliku slobodu strankama u samostalnosti za ne samim pokretanjem medijacije, već i njezinim provođenjem što znači da je medijacija moguća i sasvim spontano, dakle ne mora biti vezana uz neki postupak.²⁰ *Neformalnost* medijacije možemo promatrati kroz nekoliko dimenzija, supstancijalnu, vremensku i proceduralnu. Prvotno, za pokretanje medijacije često nije potrebno unaprijed sklopiti sporazum.²¹ Nadalje, neformalnost kroz proceduralnu dimenziju očituje se tako da stranke mogu sklopiti takav sporazum i u njemu odrediti pravila postupka, imenovati izmiritelja i urediti čitav niz problema koji bi se mogli pojaviti tijekom postupka.²² Naposljetku, neformalnost medijacije kroz vremensku dimenziju možemo identificirati u činjenici da se medijacija može pokrenuti ne samo prije ili nakon završetka

¹⁶ Primjerice usluge Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore, Hrvatska udruga poslodavaca, a i institucije kao što su Hrvatska udruga za mirenje, Hrvatska odvjetnička komora i sl. Usp. Uzelac, A., Aras, S., Maršić, M., Mitrović, M., Kauzlarić, Ž. i Stojčević, P. Usp. de Palo, Florence *op. cit.* u bilj. 4.

¹⁷ De Palo, Florence. u bilj. 4, str. 23.

¹⁸ V. više u Vodiču kroz mirenje, stranici pristupljeno: 9.8.2022., (<https://sudovi.hr/sites/default/files/dokumenti/2020-09/Vodi%C4%8D%20kroz%20mirenje.pdf>).

¹⁹ Šimac, S., Mirenje – alternativni način rješavanja sporova, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 27 (1), 2006, str. 624., stranici pristupljeno: 8.8.2022.

²⁰ Primjerice Zakon o mirenju sastoji se od samo 27 članaka.

Uzelac, *op. cit.* u bilj. 2, str. 7. i v. Uzelac, A., Zakon o mirenju: nastanak, izvori i osnovna načela, str. 6.

²¹ Tako i čl. 6. st. 1. ZM-a.

²² Usp. čl. 7., 8., 9. ZM-a.

određenog postupka, već i tijekom. Iako o tzv. savršenom trenutku postoje različita mišljenja, svaki od mogućih vremenskih trenutaka može imati svoje prednosti i nedostatke.²³

Medijaciju odlikuje i prisutnost *treće nepristrane osobe* koja ne može donijeti konačnu odluku glede spora, izuzev ako joj stranke tu ovlast dodijele sporazumom. Takva odlika ovakvog načina rješavanja spora smanjuje potrebu za procesnim jamstvima koja postoje u parničnom, ali i arbitražnom postupku.²⁴ Osim toga, ona pojačava i *fleksibilnost* same medijacije te nudi mogućnost ostvarenja drugih ciljeva. Naime, medijacija se kao miran način rješavanja sporova odlikuje i svojim krajnjim učincima koji se mogu ispuniti ako se ostvari njezina svrha. Štoviše, cilj medijacije nije isključivo riješiti spor, već ona može imati višestruke *facilitacijsko-terapeutske učinke* jer uzima u obzir dublji sadržaj odnosa stranaka koji može biti nepravne dimenzije, a i same interese stranaka. Prisutnost treće osobe koja je nepristrana unosi element *povjerljivosti*, a uloga trećeg je drugačija od one koju obavlja odvjetnik koji postupuje iz perspektive svoje stranke i od uloge suca koji ne može imati pojedinačan sastanak s jednom od stranaka.²⁵

2.3. Usporedba sa srodnim neformalnim postupcima mirnog rješavanja sporova

Kao jedna od metoda neformalnog pokušaja rješenja spora pojavljuju se *pregovori* čija se primjena potiče i u okviru nedavno usvojenih Transnacionalnih pravila građanskog postupka pod okriljem Europskog pravnog instituta (dalje: ELI) i UNIDROIT (dalje: ELI/UNIDROIT Pravila). Naime, ELI/UNIDROIT potiču pravilima stranke da u svrhu izbjegavanja nepotrebnih sporova i troškova te ranog rješenja spora surađuju već i prije pokretanja parničnog postupka. U tu svrhu one bi trebale poduzeti niz radnji, od međusobnog detaljnog obavještanja o njihovim zahtjevima, razjašnjavanja i gdje je moguće, sužavanja spornih pravnih i činjeničnih pitanja u sporu, utvrđivanja relevantnih dokaza kako bi se utvrdila učinkovita i rana procjena svojih pozicija i dr.²⁶ Kod pregovora ne postoji treća nepristrana osoba koja bi pomagala strankama da mirno riješe svoj spor, iako stranke u postupku pregovora mogu biti zastupane od strane svojih odvjetnika.²⁷

²³ Šimac, *op. cit.* u bilj. 21, str. 619. i 620.

²⁴ Holas, J., Chapter 7, Limitation of Coercion to Use Mediation in the EU, u Lenka Holá et al. Mediation in the Reflection of Law and Society, *Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International*, 2022., Global Trends in Dispute Resolution Series 10.

²⁵ De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj. 4, str. 613., 624., 624-629.

²⁶ Pravilo 51. Transnacionalnih pravila građanskog postupka pod okriljem Europskog pravnog instituta (dalje: ELI) i UNIDROIT (dalje: ELI/UNIDROIT Pravila), stranici pristupljeno: 12.12.2022., (<https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2022/07/English-Black-letter-6-July.pdf>).

²⁷ Abdunayimova, D., Alternative Dispute Resolution Clause: A Way of Solving Case. *The International Journal of Social Sciences World (TIJOSW)*, 2(2), 2020., str. 1–5. Kao primjer, glede susjedskih sporova austrijsko pravo

Kod neformalnih pokušaja rješavanja spora mogu se pronaći i prijelazni tipovi, odnosno modeli, tzv. kvazi-adjudikativni načini rješavanja spora. Stranke mogu pokušati mirno riješiti svoj spor putem *rane neutralne evaluacije* kod koje se nerijetko provodi ocjena tehničkih pitanja.²⁸ Osim toga, razlikuje se i stručna ekspertiza kod koje je evaluacija obvezujuća.²⁹

U praksi se pojavljuju različite *ombudsman* sheme koje su popularizirane proteklog desetljeća, jedna od takvih najpoznatijih „shema“ ona je u kojoj se *ombudsman* javlja kao neovisna institucija koja može rješavati pritužbe podnesene od strane pojedinaca te istraživati, rješavati i djelovati na pojedinačne ili sustavne povrede. Dakle, radi se o neovisnom mehanizmu za pritužbe koji se široko koristi u privatnom sektoru.³⁰

U trendovima sveprisutne globalizacije i dinamičnog napretka digitalnih tehnologija, kao neformalni pokušaji mirnog rješenja spora potrošačima se nude različite mogućnosti rješavanja sporova putem interneta pa se i samo rješavanje sporova iz nekadašnjih sudnica seli i u virtualni svijet.³¹ Takva je mogućnost rješavanja sporova prepoznata i na Europskoj razini putem Uredbe (EU) br. 524/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o online rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (dalje: Uredba o online rješavanju potrošačkih sporova) koja osigurava *europsku platformu za ORS* koja je jedinstvena početna točka i besplatna interaktivna platforma za potrošače i trgovce koji traže izvansudsko rješavanje sporova obuhvaćene Uredbom.³² U literaturi se spominju i druge metode rješavanja potrošačkih sporova, poput preventivnog savjetovanja, a najavljuje se i daljnji razvoj novih metoda u budućnosti.³³

je propisalo obvezu strankama upućivanja predmeta, odnosno savjetovanja stranaka s odborima za medijaciju i registriranim medijatorima prije poduzimanja pravnih radnji u posebnim slučajevima. De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj. 4, str. 18. V. Austria, *Mediation in EU Countries*, stranici pristupljeno: 12.12.2022., (https://e-justice.europa.eu/64/EN/mediation_in_eu_countries?AUSTRIA&member=1).

²⁸ Holas, *op. cit.* u bilj. 8.

²⁹ Janičijević, D., Rana neutralna evaluacija - moguće rešenje, u: Naučni podmladak, Humanitas. - Niš Univerzitet, 2004., str. 538.

³⁰ Beqiraj, J., Garahan, S., Shuttleworth, K., Ombudsman schemes and effective access to justice: A study of international practices and trends, Technical Report, *International Bar Association*, 2018., stranici pristupljeno: 12.12.2022. Postoji čitav niz ombudsman shema u praksi pa ih nekad nije dovoljno jasno razlikovati. V. Hodges C., Creutzfeldt N., Macleod S., Reforming the EU Consumer ADR Landscape: Implementation and its Issues, *Third Oxford Consumer ADR Conference*, 2014. str. 7. O ombudsmanu u potrošačkim sporovima v. Hodges, C. J., Consumer ombudsman: better regulation and dispute resolution. *ERA Forum*, 15, 2014., str. 593-608.

³¹ V. Pritužbe u vezi s kupnjom na internetu, *Alternativno rješavanje potrošačkih sporova*, stranici pristupljeno: 1.7.2022., (https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers_hr).

³² Čl. 1. i čl. 5. st. 2. Uredba (EU) br. 524/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, od 21. svibnja 2013. o online rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Uredba o online rješavanju potrošačkih sporova) (*Službeni list Europske unije* L 165/1, 18.6.2013., str. 202-213.)

³³ Hodges et al., *op. cit.* u bilj. 30, str. 597-602.

U anglosaksonskom postupku koristi se i drugi kvazi-adjudikativni način rješavanja spora: *mini-trial*, odnosno *pokusno suđenje* koje pojavljuje kao spoj mirnog načina rješavanja spora s elementima onog tradicionalnog.³⁴

U kontekstu medijacije važno je naglasiti i arbitražu, kao jedan od alternativnih načina rješavanja sporova. Kod arbitraže se radi o suđenju pred nedržavnim, odnosno privatnim sudom gdje stranke svojim sporazumom daju arbitru ili vijeću arbitara pravo da donese arbitražni pravorijek, odnosno pravno obvezujuću odluku glede njihovog spora te gdje su i njihovi interesi, kao i u parničnom postupku, međusobno suprotstavljeni. Arbitraža se po nekim svojim temeljnim karakteristikama više bliži tradicionalnom suđenju te njeguje drugačiju pravnu tradiciju od medijacije.³⁵ Međutim, arbitraža i medijacija se mogu povezati u slučaju da se u klauzulama o rješavanju sporova pregovori i/ili medijacija ugovore kao nužnim prethodnim korakom prije pokretanja arbitražnog postupka (*med-arb*).³⁶ Stranke mogu, kao u i parnici, sklopiti nagodbu tijekom arbitražnog postupka. Štoviše, one mogu zahtijevati od arbitražnog suda da na temelju te nagodbe donese pravorijek ili zahtijevati od suda da obustavi postupak.³⁷

2.4. Medijacija i srodni postupci mirnog rješavanja sporova u hrvatskom pravu

Temeljni pravni propis koji uređuje medijaciju u hrvatskom pravu je ZM koji uređuje medijaciju u građanskim, trgovačkim, radnim i drugim sporovima o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati.³⁸ Najveći utjecaj na njega imao je UNCITRAL-ov Model zakon o međunarodnom trgovačkom mirenju iz 2002. godine te je temeljen na načelima „*načelima dispozitivnosti i stranačke autonomije, dobrovoljnosti i konsenzualnosti, neformalnosti i povjerljivosti postupka, procesne ravnoteže i poticanja mirenja kao izvansudskog načina rješavanja sporova.*“³⁹

Medijacija se također pojavljuje u ZPP-u. Zakonu o radu (dalje: ZR) i Obiteljskom zakonu (dalje: ObZ).⁴⁰

³⁴ Green, Eric D., *Growth of the mini-trial Litig*, 9, 1982. str. 12.

³⁵ Zakon o arbitraži (*Narodne novine*, br. 88/01) i *op. cit.* u bilj. 3.

³⁶ Stranke ugovorom o arbitraži podvrgavaju arbitraži sve ili određene sporove koji su među njima nastali ili bi mogli nastati iz određenog pravnog odnosa, ugovornog ili izvan-ugovornog. Taj se ugovor može sklopiti u obliku arbitražne klauzule u nekom ugovoru ili u obliku posebnog ugovora (čl. 6. st. 1. ZA).

³⁷ Čl. 29. st. 1. ZA i čl. 321. ZPP-a.

³⁸ Čl. 1. st.1. i čl. 3. st. 1. t. 1. ZM-a i čl. 2. st. 1. t. a. ZM-a/03.

³⁹ Uzelac, *op. cit.* u bilj. 20, str. 3. i 5.

⁴⁰ Zakon o radu (*Narodne novine*, br. 93/14, 127/17, 98/19). Obiteljski zakon (*Narodne novine*, br. 103/15, 98/19, 47/20).

Osim toga, kao miran način rješavanja spora pronalazimo i strukturirane pregovore koji se pojavljuju u ZR-u i ZPP-u. S jedne strane u ZR-u se pojavljuju pregovori kod individualnih radnih sporova, odnosno zahtjeva za zaštitu prava radnika koji radnik mora podnijeti poslodavcu, a s druge strane u ZPP-u kod sporova u kojima je jedna od stranaka u sporu Republika Hrvatska.⁴¹

U praksi se kao neformalni oblik mirnog načina rješavanja spora nalazi opomena pred tužbu.⁴² Prilika za mirno rješenje spora može se pojaviti čak i onda kada je tražitelj pravne zaštite isprva naoko odabrao put redovne metode, odnosno parničnog postupka. Naime, redovni parnični postupak započinje tužbom te ZPP ne propisuje strankama obvezu komunikacije o njihovim zahtjevima, prigovorima, činjenicama i dokazima na kojima temelje činjenice. Ipak, u praksi je kod zastupanih stranaka postojala praksa opomena pred tužbi, odnosno podneska koji može biti sastavljen od strane tražitelja pravne zaštite ili njegovog punomoćnika/odvjetnika, a kojim se protivna stranka opominje radi neispunjenja dospjele sporne obveze te joj se daje primjeren rok da isto učini.⁴³ U Kodeksu odvjetničke etike takvo postupanje bilo redovno te propisano kao obveza odvjetnika sve do 2021., s iznimkom ako je stvar hitna ili ako je riječ o očito obijesnu i nepopustljivu protivniku.⁴⁴ Takvo je postupanje sada svedeno na puku volju i želju stranke, odnosno njezin izbor u kojem smjeru želi pokušati riješiti svoj spor i zaštititi svoje sporno potraživanje. U pregovorima stranke mogu uključiti treće osobe, svoje punomoćnike, ali tu se ipak ne radi o trećoj nepristranoj osobi u pravom smislu te riječi kao što se radi kod medijacije.⁴⁵

Zakon o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova propisuje kako je tijelo dužno za alternativno rješavanje potrošačkih sporova dužno omogućiti potrošačima podnošenje prijedloga za pokretanje postupka te rješavati domaće i prekogranične potrošačke sporove, uključujući one iz Uredbe o online rješavanju potrošačkih sporova.⁴⁶ U potrošačkim sporovima pronalazimo nekoliko oblika mirnog rješavanja spora, iako medijacija zauzima središnje mjesto kao miran način rješavanja spora.⁴⁷ Primjerice, u praksi postoji Pravobranitelj za

⁴¹ Čl. 133. ZR-a i čl. 186.a ZPP-a.

⁴² V. *op. cit.* u bilj. 46.

⁴³ Čl. 185. st. 1. ZPP-a. Opomena prije tužbe, *Odvjetnički ured - Odvjetnik Tomislav Strniščak*, stranici pristupljeno: 4.8.2022 (<https://www.odvjetnik-strniscak.hr/strucni-clanci/opomena-prije-tuzbe/>).

⁴⁴ Čl. 4. Izmjena Kodeksa odvjetničke etike (*Narodne novine*, br. 83/2021).

⁴⁵ Holas, *op. cit.* u bilj. 8, str. 7.

⁴⁶ Čl. 8. st. 1. Zakona o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova (*Narodne novine*, br.121/16, 32/19, dalje: ZARS).

⁴⁷ V. *op. cit.* u bilj. 36. U Republici Hrvatskoj nalazi se sedam notificiranih tijela za mirno rješavanje potrošačkih sporova. V. Alternativno rješavanje potrošačkih sporova (ARPS), *Središnji portal za potrošače*, stranici pristupljeno: 7.9.2022., (<https://www.szp.hr/sve-potrosacke-teme-na-jednom-mjestu/alternativno-rjesavanje-potrosackih-sporova-arps/37>).

osiguranje u okviru Hrvatskog ureda za osiguranje kao jedna od tzv. *ombudsman* shema.⁴⁸ Napoljetku, Hrvatska udruga za mirenje osim medijacije, nudi i usluge facilitacije.⁴⁹

3. Obvezni pokušaj mirnog rješenja spora

3.1. Obvezna medijacija i drugi obvezatni postupci mirnog rješenja spora

Nakon prvotnog vala uspjeha činilo se kako mirni načini rješavanja sporova, a pogotovo medijacija dobivaju na sve većoj kako važnosti u pravnim krugovima, tako i onoj praktičnoj, ali je ipak u okviru Direktive o mirenju uočen neuspjeh.⁵⁰ Direktiva o mirenju uređuje dobrovoljnu medijaciju, ali i navodi kako ništa u njoj ne sprječava da države članice u svojim nacionalnim zakonodavstvima propisuju da je upotreba medijacije obvezna ili povezana s poticajima ili sankcijama pod uvjetom da takvo zakonodavstvo ne sprečava stranke u ostvarivanju njihovog prava pristupa pravosudnom sustavu.⁵¹ Dakle, države članice slobodne su propisati obvezatnost medijacije, a takvo uređenje može utjecati na temeljne osobine medijacije kao instituta općenito.⁵² Obvezna medijacija otvara niz pitanja.⁵³ Jedno od njih je i same njezine prirode, odnosno koliko je plauzibilno strankama nametnuti obvezu da mirno pokušaju riješiti svoj spor? Osim toga, preispituje se i utjecaj obvezne medijacije na načelo dispozitivnosti, ekonomičnosti i prava na pristup suđenju te opasnost približavanja tzv. paradržavnom aparatu.⁵⁴ Dok kod dobrovoljne medijacija ista započinje prijedlogom i voljom stranaka, kod obveznog izostavljanje takvog prijedloga, odnosno volje može rezultirati određenim nepovoljnim učincima za stranke. Takvi učinci mogu biti financijske posljedice za stranku kao što je nemogućnost potraživanja sudskih troškova na kraju postupka ili pak različite

⁴⁸ Hrvatski ured za osiguranje kao miran način rješavanja potrošačkog spora nudi Centar za mirenje i Pravobranitelja za osiguranje. V. Pravobranitelj na području osiguranja, Hrvatski ured za osiguranje, stranici pristupljeno: 10.12.2022., (<https://huo.hr/hr/zastita-potrosaca/pravobranitelj-na-podrucju-osiguranja>).

⁴⁹ Ona se za razliku od medijacije inače provodi i u ranijim fazama nastanka spora, a često ju biraju stranke koje zapravo nisu u sporu, već imaju određene probleme u komunikaciji. V. HUMfacilitacija, Hrvatska udruga za mirenje, stranici pristupljeno: 10.12.2022., (<https://medijacija.hr/humfacilitacija/>).

⁵⁰ Navedeno se naziva „*EU Mediation Paradox*“, a radi se o nepovezanost između prednosti medijacije i njezine trenutačne vrlo ograničene uporabe u državama članicama Europske unije. V. De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj. 4, str. 7.

⁵¹ Čl. 14. Direktive o mirenju.

⁵² Holas, *op. cit.* u bilj. 27, str. 1. O medijaciji kao oksimoronu usp. Quek, D., Mandatory mediation: an oxymoron examining the feasibility of implementing court-mandated mediation program, *Cardozo Journal of Conflict Resolution*, 11(2), 2010., str. 479-510.

⁵³ Više o problematici obvezne medijacije usp. R. Verkijk, Mandatory Mediation: Informal Injustice?, in: Uzelac/van Rhee, *Public and Private Justice; Intersentia*, 2007., str. 199.

⁵⁴ V. Uzelac, A., O kulturama javnog i privatnog rješavanja sporova // Alternativno rješavanje sporova - Le reglement alternatif des litiges, Zagreb, Hrvatska, 2009. (poster, međunarodna recenzija, pp prezentacija, znanstveni).

procesualne nepogodnosti kao što su odbačaj tužbe u kasnijem mogućem pokretanju sudskog postupka što zapravo znači gubitak pravne zaštite.

U doktrini se pronalazi razlikovanje na direktne i indirektne metode obvezne medijacije. Direktne bi bile propis, zakon, ugovor ili drugi nepravni oblik, a kod indirektnih bi se zapravo radila o poticajima za korištenjem medijacije općenito.⁵⁵ Tako pravni propisi nekih zemalja propisuju obvezatnost medijacije za sporove male vrijednosti.⁵⁶

Holas razlikuje nekoliko oblika obvezatne medijacije:

- a. obvezna medijacija prije pokretanja postupka;
- b. upućivanje na medijaciju u tijeku sudskog ili drugog postupka,
- c. klauzula o medijaciji koja derogira ovlast suda da odlučuje o predmetu.⁵⁷

Propisati ili odrediti strankama obvezu da pokušaju mirno riješiti svoj spor putem medijacije možemo kvalitativno razgraničiti na nekoliko razina počevši od one koja zahtijeva najmanji angažman do one koja zahtijeva najveći.⁵⁸

Prva razina je zahtijevati od stranaka da pristupe prvom informativnom sastanku u svrhu obveznog pokušaja mirnog rješenja spora.⁵⁹ Riječ je zapravo o razini koja zahtijeva najmanji angažman stranaka te ujedno zahtijeva od treće nepristrane osobe stručnost, kvalitetu i umijeće u poticanju stranaka da riješe svoj spor na ovaj način. Stranke ovu obvezu mogu ispuniti i sasvim pasivno te se ova razina može svesti i na puku formalnost tako da stranka i/ili njezin punomoćnik prisustvuju informativnom sastanku zaista samo pasivno. Cilj je informativnog sastanka višestruki: uputiti stranke o prednostima medijacije, utvrditi pravila igre i analizirati sami spor. Iako informativnog karaktera, ovaj pristup može imati znatne psihološke utjecaje, pogotovo jer pruža strankama mogućnost da mirno riješe spor koje inače možda nikad same ne bi predložile navedeno zbog straha da će to prikazano kao znak slabosti.⁶⁰ Kritika se može uputiti jer ne zahtijeva određeni angažman od strane stranaka što u percepciji njih i/ili njihovih punomoćnika može dovesti do rutinskog stadija u parničnom postupku.⁶¹

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Wissler, R. L., Mediation and adjudication in the small claims court: the effects of process and case characteristics, *Law & Society Review*, 29(2), 1995. str. 323-358.

Tako Italija poznaje medijaciju kod sporova male vrijednosti između potrošača i telekomunikacijskih operatera. V. European Parliament, Directorate-General for Internal Policies of the Union, The implementation of the Mediation Directive : workshop 29 November 2016: compilation of in-depth analysis, European Parliament, 2016., stranici pristupljeno: 9.12.2022. (<https://data.europa.eu/doi/10.2861/49216>).

⁵⁷ *Holas, op. cit.* u bilj. 8, str. 4.

⁵⁸ Više o teoriji profesora Franka Sandersa, Nolan-Haley *op. cit.* u bilj. 10, str. 1007.

⁵⁹ Takvo rješenje pronalazimo u čl. 186. d st. 1. ZPP-a.

⁶⁰ *Holas, op. cit.* u bilj. 8, str. 5.

⁶¹ Nolan-Haley, J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, *Notre Dame Law Review*, 73 (5), 1998., str. 1369-1390.

Druga je razina zahtijevati od stranaka da sudjeluju u postupku obveznog pokušaja mirnog rješenja spora. Ova razina zahtijeva veći angažman od strane stranaka jer se zahtijeva prisutnost ne samo prvom informativnom sastanku, već i sljedećima. Tu se također može dodijeliti pravo stranci da odbije sudjelovati, ali onda ista za to mora imati opravdani razlog ili se može raditi o tome da mogućnost povlačenja ima samo jedna od stranaka premda iz subjektivnog razloga.⁶² Od stranaka se može zahtijevati i da ispune određenu i/ili minimalnu razinu sudjelovanja. Tako je prema pravu Hong Konga sudac ovlašten donijeti odluku o tome koje su radnje stranke dužne poduzeti u svrhu pokušaja mirnog rješenja spora, a stranke moraju pružiti i potrebne obavijesti o svim pojedinostima medijacije.⁶³ U literaturi se takav pristup kritizira. Prvenstveno, ovakva dužnosti može imati odvratajući efekt na stranke zbog bojazni da uopće pristupe medijaciji u potpunosti i izlože se mogućim sankcijama. Nadalje, samo donošenje odluke o tome je li stranka nerazumno odbila sudjelovati u postupku medijacije predstavlja za suca izvjesno zahtjevan i složen zadatak jer se u pogledu ispunjavanja minimalnih dužnosti oslanja na izjave stranaka.⁶⁴ Naposljetku, izlaganje svih pojedinosti o provođenju postupka medijacije sucu strankama može prouzrokovati negativne implikacije u daljnjem tijeku postupka.⁶⁵

U teoriji se u nekim krugovima prvi i drugi model još nazivaju „*prisila na medijaciju*“ te „*prisila unutar medijacije*“, a za ovaj potonji, odnosno drugi model iznosi se bojazan kako *de facto* dovodi do prisiljavanja stranaka da sklope nagodbu što može dovesti do nepravednog ishoda.⁶⁶

Treća je razina zahtijevati od stranaka da sudjeluju u postupku obveznog pokušaja mirnog rješenja spora *bona fides*, odnosno u dobroj vjeri. Naime, u slučaju da jedna od stranaka ne sudjeluje u postupku u dobroj vjeri, odnosno *bona fides* te smjera svojim sudjelovanjem postići drugačije ciljeve, nerijetko pravno nedopuštene, medijacija kao takva nema smisla i ne dovodi nigdje osim gubitku troškova i vremena. Ponašanje suprotno načelu savjesnosti i poštenja bilo bi takvo čiji bi cilj bio ne riješiti spor sa suprotnom stranom, već ostvariti neki

(<https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/tndl73&collection=journals&id=1381&startid=&end=1402>).

⁶² Čl. 9. st. 2. t. a. Direktiva 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Direktiva o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova) (*Službeni list Europske unije* L 165/63. 18.6.2013., str. 213-230). V. posebno t. 40., str. 218.

⁶³ Meggitt, G., Mediation in Hong Kong - A work in progress, *J. Comp. L.*, vol. 6, 2011., str. 227. V. opširnije u Knol Radoja, *op. cit.* u bilj. 76, str. 119. i 120.

⁶⁴ Holas, *op. cit.* u bilj. 27, str. 4., 504., 505.

⁶⁵ V. *infra* Korištenje informacija dobivenih tijekom pokušaja mirnog rješenja spora u parničnom postupku.

⁶⁶ S druge strane ima i suprotnih mišljenja koja smatraju kako ne postoji demarkacija i semantička razlika između dvaju modela, v. Holas, *op. cit.* u bilj. 27, str. 485.

drugi nedopušteni cilj koji je ujedno i neprihvatljiv drugoj stranci kao što je primjerice odugovlačenje postupka ili ovrhe.⁶⁷ Međutim, ovaj pristup trpi kritike jer procjenjivanje dobre vjere, odnosno toga je li stranka postupala protivno načelu savjesnosti i poštenja, što podrazumijeva analizu svega što se dogodilo za vrijeme medijacije i potencijalno svjedočenje treće nepristrane osobe koja je provodila medijaciju, može ugroziti povjerljivost medijacije, a time i same stranke u daljnjem tijeku postupka. Postupanje u dobroj vjeri predstavlja pravni standard koji se konkretizira u praksi te se samo nepostojanje definicije takvog postupanja kritizira smatrajući da uzrokuje neizvjesnost i nedostatak povjerenja u sam postupak.⁶⁸

Istraživanja pokazuju da propisivanje obveznog provođenja medijacije može utjecati na odnos između dobrovoljne medijacije i one u kojoj je njezino provođenje ili provođenje nekog od njezinih elemenata obvezno tako da uvođenje elemenata obveznosti u zakonodavni sustav može imati pozitivan učinak na povećanje provođenja dobrovoljne medijacije. Međutim, ne mogu se izostaviti kritike i etičke dvojbe koje dolaze iz pravnih krugova nauštrb obveznog provođenja medijacije. Jedna od tih kritika i negativnih tendencija je nedovoljna učinkovitost. Naime, programi obvezne medijacije uvedeni su radi veće učinkovitosti, međutim neka iskustva pokazuju smanjen aspekt učinkovitosti s obzirom na broj stranaka koje se vraćaju sudu kako bi osporile valjanost sporazuma sklopljenih u medijaciji. Nadalje, u medijaciji nedostaju procesna jamstva strankama te se izražava zabrinutost mogućeg utjecaja medijacije na muškarce i žene koji se žele razvesti. Osim toga, potrebno je izraziti zabrinutost glede mogućnosti potencijalne zloupotrebe od strane odvjetnika koji ju mogu koristiti kako bi postigli nedopušteni cilj. Naposljetku, valja paziti da se ne kompromitira tajnost medijacije ili ne vrši pritisak na stranke na sklapanje nagodbe time što su obvezne sudjelovati u postupku. Uzimajući u obzir kritike, također je potrebno biti oprezan u gubljenju temeljnih karakteristika medijacije da je ne dovedu do tzv. paradržavnog suda te ostaviti načela samoodređenja i dobrovoljnost stranaka kao jedno od njezinih temeljnih obilježja.⁶⁹

Uspješnost modela u kojem sudac diskrecijski može predložiti ili uputiti na medijaciju stranke ovisit će o umijeću i edukaciji suca o medijaciji uopće što će ovisiti o svakom sucu individualno, a i o tome za koje je vrste sporova medijacija pogodnija te uopće o čimbenicima koji mogu utjecati na njezinu (ne)uspješnost u okviru svakog spora zasebno. U sklopu nekoliko empirijskih analiza iskristalizirao se određeni broj čimbenika koji utječu na djelotvornost provođenja medijacije:

⁶⁷ Uzelac, *op. cit.* u bilj 2, str. 11.

⁶⁸ Holas, *op. cit.* u bilj. 27, str. 492. i str. 494.

⁶⁹ Nolan-Haley, *op. cit.* u bilj. 10, str. 1007-1008. i 1011. i usp. Uzelac, *op. cit.* u bilj. 2.

- a. intenzitet spora,
- b. osobine stranaka (njihova sposobnost plaćanja, motivacija za nagodbu ili nerealna očekivanja),
- c. vrsta spora (vrijednost, plaćanje, naknade),
- d. dužina i složenost spora,
- e. broj stranaka u sporu.⁷⁰

Kao što je već rečeno, jednu od prednosti (dobrovoljne) medijacije predstavlja njezina brzina i ušteda troškova, međutim postavlja se pitanje u kojoj je to mjeri zaista ostvareno kada se radi o propisanoj obveznoj medijaciji unutar parničnog postupka i u kojoj mjeri ono utječe na ostvarenje načela ekonomičnosti, odnosno koliko utječe na duljinu trajanja postupka i moguće troškove. Navedeno će ovisiti o dva pitanja. Prvo je jesu li stranke upućene samo na informativni sastanak medijacije ili općenito na sudjelovanje u medijaciji, a drugo o uspješnosti medijacije. Ako ista ne završi uspješno, evidentno je da ona zapravo bila jedan dodatan put k rješavanju spora te u tom pogledu ograničenje načela ekonomičnosti. S druge pak strane, uspiju li stranke na ovaj način riješiti svoj spor, one su zapravo uštedjele potencijalne troškove koji bi mogli nastati u okviru daljnjeg parničnog postupka.⁷¹

Pravnu polemiku koja je uvijek pratila postupak obvezne medijacije predstavljalo je u pravnim krugovima pitanje dezavuirala li i ako da, u kojoj mjeri, obvezan pokušaj mirnog rješenja spora pravo na pravično suđenje u kontekstu Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: EKLJP)?⁷² Odnosno, stoji li ono kao zapreka strankama na putu da zaštite svoja subjektivna građanska prava? U predmetu *Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany* Europski sud za ljudska prava (ESLJP)⁷³ podnositelj zahtjeva je tvrdio da mu je uskraćen pristup sudu u odnosu na njegov zahtjev za povrat imovine, točnije slike koju je bivša Čehoslovačka konfiscirala prema Predsjedničkom dekretu br. 12. ESLJP je zaključio kako pravo na pristup sudu može biti ograničeno propisivanjem obveznog pokušaja mirnog rješenja spora jer navedeno pravo nije apsolutno, a ograničenje prava mora biti razmjerno i u legitimnom cilju.⁷⁴ U predmetu *Rosalba Alassini v. Telecom Italia SpA* Europski sud pravde utvrdio je kako je istina je da uvjetovanjem dopuštenosti sudskog postupka

⁷⁰ Henderson, D. A., Mediation success: an empirical analysis, *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, 11(1), 1996., str. 108.

⁷¹ Holas, *op. cit.* u bilj. 27, str. 11. i 12.

⁷² Čl. 6.1. (Europske) Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (*Međunarodni ugovori*, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17),

⁷³ *Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany*, Application no. 42527/98, od 12. srpnja 2001.

Usp. Knol Radoja, K., Obvezno mirenje - Osvrt na rješenja iz komparativnog i hrvatskog prava, *Pravni vjesnik*, 31(2), 2015., str. 111-130.

⁷⁴ *Ibid.*

provedbom obveznog pokušaja nagodbe zakonodavstvo uvelo dodatni korak k pristupu sudovima.⁷⁵ Međutim, kao opravdanje nalazi niz opravdanja: prvotno, temeljna prava se mogu ograničiti, pod i uz ispunjenje određenih uvjeta, drugo ostvarenje bržeg i jeftinijeg rješavanja sporova kao cilj zakonodavstva teži legitimnim ciljevima u općem interesu, a naposljetku navodi nedovoljnu učinkovitost izvansudske medijacije koju ima obvezni pokušaj medijacije.⁷⁶ U toj je presudi sud također utvrdio i uvjete koji moraju biti ispunjeni kako bi ta obveza bila usklađena s načelom učinkovite sudske zaštite: postupak ne smije prouzrokovati znatnu odgodu pokretanja postupka pred sudom, ne smije prouzrokovati znatne troškove strankama, spriječiti određenje privremene mjere ako to nalaže hitnost, odgoditi ograničenje prava, ne smije biti dostupan isključivo elektroničkim putem te naposljetku njegova posljedica za stranke nije obvezujuća odluka.⁷⁷ Prema tome, prilikom ocjenjivanja toga je li i na koji način propisivanje njezine obvezatnosti predstavljalo zapreku k putu da stranke ostvare svoje pravo na pristup pravosuđu svaki se slučaj mora procijeniti individualno, uzimajući u obzir sve navedene okolnosti.⁷⁸

Osim propisivanja obvezatnog provođenja medijacije, moguće je strankama propisati i obvezatnost podnošenja zahtjeva protivnoj stranci u svrhu mirnog rješenja spora što zapravo podrazumijeva pregovore među strankama bez treće neutralne osobe. Osim toga, za isti spor može postojati više kolosijeka glede mirnog rješenja spora koji se mogu razlikovati ovisno o obvezatnosti i svrhom koja se određenim institutom želi postići.⁷⁹

3.2. Obvezni pokušaj mirnog rješenja spora u hrvatskom pravu

3.2.1. Obvezna medijacija

Direktiva o mirenju ostavila je slobodu državama članicama u reguliranju obvezne upotrebe medijacije ili medijacije koja je povezana s poticajima ili sankcijama, a sve to pod uvjetom da takvo isto ne sprečava stranke u ostvarivanju njihovog prava pristupa pravosudnom

⁷⁵ Rosalba Alassini v. Telecom Italia SpA (C-317/08).

⁷⁶ *Ibid.* Usp. s mišljenjem Nezavisnog odvjetnika Kokotta od 19. studenog 2009. godine (Joined Cases C-317/08 to C-320/08), stranici pristupljeno: 7.9.2022., (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62008CJ0317_SUM&from=EN) koji u bilj. 47 koji navodi kako je uvođenje obveznog pokušaja rješavanja sporova potrebno samo ako dobrovoljno rješavanje sporova nije jednako prikladno, odnosno učinkovito te da prednosti koje nudi obvezan pokušaj mirnog rješenja spora daleko prelaze nedostatke.

⁷⁷ *Ibid.* Usp. s Mišljenjem Nezavisnog odvjetnika Henrika Saugmandsgaard Øea od 16. veljače 2017. godine (Predmet C-75/16), str. 13. i 14., stranici pristupljeno: 7.9.2022., (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:62016CC0075&qid=1669930087518&from=EN>).

⁷⁸ Holas, *op. cit.* u bilj. 27, str. 12.

⁷⁹ V. čl. 186.a ZPP-a i čl. 133. ZR-a, a za postojanje više kolosijeka glede mirnog rješenja spora usp. čl. 320.-330. i čl. 331.-334. ObZ-a.

sustavu.⁸⁰ Tako u hrvatskom pravu sud može na ročištu ili izvan ročišta rješenjem uputiti stranke da u roku od osam dana pokrenu postupak medijacije uzimajući u obzir niz okolnosti (posebno interes stranaka i trećih osoba vezanih uz stranke te trajnost njihovih odnosa i upućenost jednih na druge). Tako rješenje sud može donijeti tijekom cijelog parničnog postupka i ono se smatra rješenjem o upravljanju postupku. Postupak medijacije pred sudom vodi izmiritelj određen s liste izmiritelja koju utvrđuje predsjednik suda te taj izmiritelj ne može sudjelovati u postupku medijacije u parničnom predmetu koji mu je dodijeljen. Postupak medijacije može se dovršiti nagodbom koja će imati snagu sudske nagodbe, a ako se dovrši bez sklapanja nagodbe, izmiritelj ne smije sudjelovati u tom sporu u bilo kojem svojstvu.⁸¹ Zakonodavac nije predvidio obvezan pokušaj medijacije u drugostupanjskom postupku.⁸²

Dakle, ovlast je suca da se na određeni način izdvoji iz svoje primarne uloge, promotri spor van pravnog okvira uzimajući u obzir interesni, a djelomično i psihološki faktor odnosa između stranaka i odluči bi li njihovo upućivanje u postupak medijacije urodilo plodom.⁸³ Ova je proširena ovlast sucu dana izmjenama ZPP-a 2019. Te je prije tih izmjena sud mogao samo predložiti strankama pokretanje postupka medijacije tijekom cijelog trajanja postupka.⁸⁴ U slučaju da sud uputi stranke na pokretanje postupka medijacije, one same odlučuju žele li takav postupak započeti pred sudom pred kojim se vodi parnični postupak ili izvan suda u primjerice nekom od centara za medijaciju.⁸⁵

Osim opće ovlasti suca da uputi stranke na pokretanja postupka medijacije, ZPP u istom članku propisuje i dužnost suda da to učini. Naime, ako su obje stranke ili dionička društva ili pravne osobe kojima je većinski član Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, sud će po primitku odgovora na tužbu uputiti stranke da u roku od osam dana pokrenu postupak medijacije.⁸⁶ Dakle, tu se ne radi o diskrecijskoj odluci suda uzimajući u obzir određene okolnosti, već objektivnom svojstvu stranke. Nespretna formulacija ove odredbe rezultirala je zbunjenošću u pravnim krugovima o pitanju tumačenja, odnosno je li postupak obvezan za stranke dionička društva u neovisno o tome je li njihov većinski član Republika Hrvatska ili jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave.⁸⁷ Poticanje i

⁸⁰ T. 14. Direktive o mirenju.

⁸¹ Čl. 186. d st. 1.-6. i 10. ZPP-a.

⁸² Čl. 186. e st. 1. ZPP-a.

⁸³ Šimac, *op. cit.* u bilj. 21, str. 621.

⁸⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 70/2019).

⁸⁵ V. Medijacija po nalogu suda, *Hrvatska udruga za mirenje*, stranici pristupljeno 1.11.2022., (<https://medijacija.hr/medijacija-po-nalogu-suda/>).

⁸⁶ *Ibid.*, str. 8.

⁸⁷ Vrcić, I., Mirenje prema izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 2019., *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 41 (1), 2020., str. 427 Odredba je osim tih, izazvala i mnoge druge dvojbe.

upućivanje stranaka od strane suda na pokretanje postupka medijacije nije polučilo zadovoljavajuću rezultate pa je tako od ukupno 496 postupaka, odnosno 0,6% prvostupanjskih parničnih i trgovačkih predmeta je prošlo postupak medijacije, a njih 131, odnosno 26% je rezultiralo mirnim rješenjem spora.⁸⁸

Analizirajući drugi posebni propis, ObZ, mogu se pronaći dva instituta s elementima obveznosti. To su obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija. Navedeni instituti sadrže određene sličnosti, a primarna je razlika da je obvezno savjetovanje postupak koji se provodi kada je to propisano ObZ-om, dok je obiteljska medijacija postupak koji se provodi dobrovoljno.⁸⁹ Ipak, kod obiteljske se medijacije koja je kao institut prvi put uređena 2014., odnosno 2015. također nazire element obveznosti u okviru obvezatnog prvog sastanka obiteljske medijacije prije pokretanja postupka razvoda braka.⁹⁰

Svrha je obveznog savjetovanja pomoći članovima obitelji da donesu sporazumne odluke o obiteljskim odnosima vodeći posebnu brigu o zaštiti obiteljskih odnosa u kojima sudjeluje dijete, također o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma i pokretanju sudskih postupaka u kojima se odlučuje o osobnim pravima djeteta.⁹¹ S druge strane, glavna je svrha obiteljske medijacije postići plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i drugim sporazumima u vezi s djetetom, a također je moguć sporazum i o svim drugim spornim pitanjima imovinske i neimovinske naravi.⁹² Važno je naglasiti kako su i prilikom obveznog savjetovanja bračni drugovi dužni sastaviti plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.⁹³ U slučaju da to ne uspiju, tada ih se upućuje na obvezan prvi sastanak obiteljske medijacije.⁹⁴

Prijašnji su propisi obiteljskog prava također poznavali i druge oblike obveznog pokušaja mirnog rješenja spora.⁹⁵ Trenutno pravno uređenje karakterizira dvostruki kolosijek obveznog pokušaja mirnog rješenja spora s jedne strane obvezno savjetovanje može

⁸⁸ Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026., str. 727., stranici pristupljeno: 10.12.2022., (<https://planoporavka.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Plan%20oporavka%20i%20otpornosti%2C%20srpanj%202021..pdf?vel=13435491>).

⁸⁹ Čl. 320. st. 1. ObZ-a. O tome u kojim je slučajevima propisano obvezno savjetovanje v. čl. 322. ObZ-a. Naime, ono je obvezno prije pokretanja brakorazvodnog postupka u slučaju kad postoji zajedničko maloljetno dijete, prije pokretanja postupka o roditeljskoj skrbi u slučaju prestanka životne zajednice roditelja i prije pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom.

⁹⁰ *Ibid.* Obiteljska medijacija uvedena je Obiteljskim zakonom iz 2014., odnosno iz Obiteljskim zakonom iz 2015. godine (*Narodne novine*, br. 103/15), a na nju se podredno primjenjuju i odredbe Zakona o mirenju (čl. 333. st. 1. ObZ-a).

⁹¹ Čl. 321. st. 1. ObZ-a.

⁹² Čl. 331. st. 1. i 3. ObZ-a.

⁹³ Čl. 325. st. 1. ObZ-a.

⁹⁴ Čl. 54. st. 3. ObZ-a.

⁹⁵ Osnovni zakon o braku 1946. (*Sl. l. FNRJ*, br. 29/46, 36/48, 11/51, 44/51, 18/55, 4/57; *Sl. l. FNRJ*, br. 28/65.) poznao je institut pomirbenog ročišta. Zakon o braku i porodičnim odnosima (*Narodne novine*, br. 11/78, 45/89, 51/89, 59/90) propisivao je kao negativnu procesnu pretpostavku postupak radi medijacije u Centru za socijalnu skrb. Obiteljski zakon (*Narodne novine*, br. 116/03) poznao je institut posredovanja.

predstavljati pripremu na obiteljsku medijaciju čiji je učinak ograničen s ograničen s obzirom na to da je primarno orijentirana na pokušaj donošenje plana o zajedničkoj skrbi.⁹⁶ Prema dostupnoj statistici, u 2021. godini podneseno je 8.007 zahtjeva za obvezno savjetovanje prije pokretanja postupka za razvod braka u slučaju kad bračni drugovi imaju zajedničko maloljetno dijete, a od toga je provedeno i okončano njih 7.317. Broj bračnih parova koje je centar za socijalnu skrb uputio u postupak obiteljske medijacije je 1.287. Od 4.585 izrađenih planova o zajedničkoj obiteljskoj skrbi, njih je 3.358 odobreno rješenjem suda s time da je sporazum o zajedničkoj roditeljskoj skrbi u više slučajeva postignut nakon provedenog obveznog savjetovanja (njih 4.374) nego nakon provedenog postupka obiteljske medijacije (290).⁹⁷

3.2.3. Druge srodne metode obveznog pokušaja rješenja spora u hrvatskom pravu

Novela ZPP-a iz 2003. odlučila je prepoznati niz dogmatskih, doktrinarnih praktičnih pokazatelja koji su utjecali na pravosuđe u sporovima u kojima je stranka spora Republika Hrvatska te je propisala obvezan pokušaj mirnog rješenja spora za takve vrste sporova.⁹⁸ Naime, osoba koja namjerava tužiti Republiku Hrvatsku, kao i Republika Hrvatska ako namjerava tužiti osobu koja ima prebivalište ili sjedište u Republici Hrvatskoj, dužna je prije podnošenja tužbe obratiti se zahtjevom za mirno rješenje spora protivnoj stranci, osim u slučajevima u kojima je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe, a takav zahtjev mora sadržavati sve ono što mora sadržavati i tužba.⁹⁹ Takav se zahtjev ne može podnijeti kada je već nastupila litispendencija, već prije podnošenja tužbe, a ako stranke tako ne postupe, sud

⁹⁶ Majstorović, I., Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija de lege lata i de lege ferenda, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. VIII, br. posebni broj, 2017, str. 129.-150. Poretti, P., Od mirenja do medijacije u obiteljskim sporovima - Usklađivanje hrvatskog obiteljskog zakonodavstva o mirnom rješavanju obiteljskih sporova s pravom EU-a, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 36(1), 2015, str. 261.

⁹⁷ Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2021. godini, Republika Hrvatska, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, str. 62., stranici pristupljeno: 1.12.2022., (<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>).

Brojke se ne razlikuju previše u odnosu na 2020. godinu, usp. Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2020. godini, Republika Hrvatska, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, str. 61., stranici pristupljeno: 1.12.2022., (<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>).

⁹⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 117/2003).

Uzimajući u obzir vremenski kontekst ove Novele i ispunjavanje obveza u cilju pristupanja Europskoj uniji i brojnim kritikama na postupke dugotrajnog trajanja, samu ustavnu ulogu, a i svojevrsan poseban položaj Republike Hrvatske kao stranke u postupku, ovaj je institut imao potencijal koji je nažalost u praksi ostao neostvaren čime je ostao potvrđen *status quo*. Usp. *op. cit.* u bilj. 23., str. 15.

⁹⁹ Čl. 186a st. 1. ZPP-a.

bi u pravilu trebao odbaciti tužbu.¹⁰⁰ Radi se o „specifičnom obvezatnom pokušaju pregovora s državnim odvjetništvom kao specifičnim punomoćnikom države“.¹⁰¹ U pozitivnom ishodu, takvi bi pregovori završili sklopljenom nagodbom koja bi imala svojstvo ovršne isprave.¹⁰² Ipak, u praksi se ovaj obvezni pokušaj pregovora praktično sveo na puku formalnost te takvi pregovori u jako malom broju slučajeva zaista završavaju sklopljenom nagodbom, već se prema istome odnosi kao samo još jednoj stepenici, uvertiri u parnični postupak.¹⁰³ Prema dostupnoj statistici, od 2017. do 2021. od ukupno 48.014 primljenih zahtjeva za mirno rješenje spora, sklopljene su 8.402 nagodbe. U 2021. sklapanjem nagodbi riješeno je 34% zahtjeva.¹⁰⁴ Važno je naglasiti kako ovdje nema prisutnosti treće neutralne nepristrane osobe jer se pregovara sa zastupnikom Republike Hrvatske, a i stranka može imati uz sebe svojeg punomoćnika. Hrvatski zakonodavac nije krenuo u smjeru obveze pokretanja medijacije kao što je to slučaj u Sloveniji.¹⁰⁵

Drugi posebni propis, konkretno Zakon o radu (dalje: ZR) propisuje dužnost radnicima da se u slučaju povrede ili ugroženosti njihovih subjektivnih građanskih prava u okviru radnog odnosa prvotno obrate svojim poslodavcima, a u slučaju ispunjenja određenih uvjeta te uz propisivanje rokova, ostavlja mogućnost obraćanja sudu. Naime kada radnik smatra, odnosno drži da je neko njegovo pravo iz radnog odnosa povrijeđeno od strane poslodavca, tada se može u određenom roku od dostave odluke, odnosno od saznanja za tu povredu, obratiti svom poslodavcu sa zahtjevom kojim će tražiti, odnosno zahtijevati od strane poslodavca ostvarenje tog prava.¹⁰⁶

U formalnopravnom smislu zahtjev za zaštitu prava radnika predstavlja puki „u praksi uvriježen naziv za podnesak upućen poslodavcu u slučaju povrede prava iz radnog odnosa“.¹⁰⁷ Ovaj institut predstavlja polazni i početni impuls kojim se radnici trebaju, a i moraju poslužiti kada žele zaštititi ili ostvariti svoje pravo za koje tvrde da im je povrijeđeno donošenjem odluke od strane poslodavca ili nekim drugim njegovim postupanjem koje ne mora biti aktivno, već i

¹⁰⁰ VSRH, Rev-1553/09 od 24. studenoga 2009. i VSRH, Rev-1659/11 od 21. travnja 2015.

¹⁰¹ Uzelac, *op. cit.* u bilj. 4, str. 13.

¹⁰² Čl. 186. a st. 4. ZPP-a.

¹⁰³ De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj. 4, str. 15.

¹⁰⁴ Izvješće Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o radu državnih odvjetništava u 2021. godini, Republika Hrvatska Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, str. 95., stranici pristupljeno: 9.12.2022., (https://dorh.hr/sites/default/files/dokumenti/2022-04/DORH_IZVJESCE_2021.pdf). Broj zahtjeva je povećan, međutim isto je uzrokovano povećanim brojem podnesenih zahtjeva od strane državnih službenika iz Ministarstva pravosuđa i uprave koji su na kraju odbijeni kao neosnovani.

¹⁰⁵ Naime, kada je Republika Slovenija stranka u sporu, obvezna je pristati sudjelovati u medijaciji kada je takva odluka primjerena, s obzirom na okolnosti slučaja De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj. 4, str. 61.

¹⁰⁶ Čl. 133. st. 1. ZR-a ZR-a.

¹⁰⁷ Osobitosti zahtjeva za zaštitu prava u radnim odnosima, *IUS Info*, stranici pristupljeno: 7.7.2022. (<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/12540>).

pasivno. Karakterizira ga prekluzivnost (kratkih) rokova, stoga ako se radnici ne posluže ovim pravom, protekom roka od petnaest dana gube pravo da traže pravnu zaštitu pred sudom. Poslodavac nije dužan usvojiti zahtjev ili uopće donijeti odluku o zahtjevu, a u tom će slučaju radnik morati čekati da protekne rok u kojem poslodavac može donijeti odluku te nakon proteka tog roka, za radnika počinje teći novi rok za podnošenje tužbu sudu.¹⁰⁸ Ovdje je riječ zapravo o jednom specifičnom slučaju pregovora s ciljem mirnog rješenja spora.¹⁰⁹ Osim propisivanja obveznog pokušaja mirnog rješenja spora u individualnim radnim sporovima, ZR propisuje i obvezan pokušaj medijacije u slučaju spora koji može dovesti do štrajka ili drugog oblika industrijske akcije.¹¹⁰

Uzimajući u obzir analizu srodne metode obveznog pokušaja spora, nameće se zaključak kako njihov potencijal nije u potpunosti ostvaren u praksi te puko normiranje bez dovoljne praktične podloge i potpore u stvarnom svijetu prakse dovodi do afirmacije tih metoda kao isključivo dodatnih stepenica k ostvarivanju prava na traženje pravne zaštite određenog sadržaja radi povrijeđenosti ili ugroženosti subjektivnih građanskih prava.¹¹¹ Umjesto da budu konačna destinacija, čini se da se u praksi u pravilu svode na jednu od rutinskih radnji i usputnih stanica prije druge (tradicionalne) konačne destinacije; parničnog postupka u kojem će stranke kasnije zahtijevati pravnu zaštitu određenog sadržaja.

4. Pravna snaga nagodbe sklopljene u postupcima mirnog rješenja spora

4.1. Ovršnost nagodbe i različiti pristupi postizanja obvezatnosti

Očigledno je da bi nametanje obveze strankama da njihov pokušaj mirnog rješenja spora završi uspješno, odnosno konačnim rješenjem spora, predstavljalo svojevrsni paradoks pa postizanje cilja pod svaku cijenu predstavlja neprihvatljivu opciju. Gledano i s druge strane, u slučaju da je medijacija uspješno provedena, država bi trebala osigurati mehanizme koji bi osigurali provođenje rezultata medijacije, odnosno izvršenje pisanog sporazuma.¹¹² UNCITRAL-ov Model zakon (2018) navodi kako će u slučaju da stranke sklope nagodbu na kraju medijacije ista biti obvezujuća za stranke i ovršna.¹¹³ Stranke u postupku medijacije mogu

¹⁰⁸ Čl. 133. st. 2. ZR-a.

¹⁰⁹ Uzelac, *op. cit.* u bilj. 4, str. 1290.

¹¹⁰ Postupak medijacije se mora provesti ako stranke spora nisu dogovorile neki drugi način njegova mirnog rješavanja, a medijaciju provodi miritelj kojeg stranke u sporu izaberu s liste koju utvrđuje Gospodarsko-socijalno vijeće ili koju sporazumno odrede. V. Čl. 206. ZR-a.

¹¹¹ Za zahtjeve glede mirnog rješenja spora v. Uzelac, *op. cit.* u bilj. 4, str. 1280.

¹¹² Čl. 19. Direktive o mirenju.

¹¹³ Čl. 15. UNCITRAL Model zakona (2018). Navedeni članak ne specificira prirodu takve ovršnosti, *op. cit.* u bilj. 5, str. 57.

postići nagodbu kojom će riješiti svoj sporni odnos te je u svrhu pravne sigurnosti potrebno osigurati ovršnost, odnosno uspješno provođenje takve nagodbe. Osnovna dva modela su:

- a. automatska ovršnost ako je nagodba potpisana od strane stranaka, odnosno sadrži potrebnu ovršnu klauzulu,
- b. homologacija, odnosno sudsko potvrđivanje valjanosti nagodbe.¹¹⁴

Nizozemska tako propisuje da provođenje nagodbe moguće ako je ista u propisanom formalnom obliku primjerice u sudskoj presudi ili zapisniku. Osiguranje mehanizama za provođenje nagodbe može se razlikovati ovisno o tome je li riječ o dobrovoljnoj ili sudskoj medijaciji pa tako u Belgiji sporazum koji je rezultat uspješne dobrovoljne medijacije može potvrditi sud, pod uvjetom da je sporazum postignut pod nadzorom ovlaštenog medijatora, a kod sudske medijacije ako je ista djelomično ili potpuno uspješna, stranke (ili čak samo jedna od stranaka) mogu jednostavno zatražiti da sudac koji je uputio stranke na medijaciju na početku homologira sporazum.¹¹⁵

Iako daje dodatnu snagu nagodbi, osnovni nedostatak homologacije je što traži dodatno vrijeme i resurse, što može djelovati kao odvrćajući čimbenik za stranke.¹¹⁶ Zato se, primjerice u SAD-u, preferira model automatske ovršnosti.¹¹⁷

Potvrda od strane suda, kao jedan od modela koji osigurava ovršivost nagodbe, daje nagodbi mogućnost provedbe ovrhe što znači da se ovrha nagodbe može podvrgnuti režimu ovrhe jednakom kao kod sudske ili arbitražne odluke.¹¹⁸

4.2. Ovršnost nagodbe u hrvatskom pravu

ZM glede uspješnog provođenja nagodbe poznaje sistem automatske ovršnosti pa tako nagodba sklopljena u postupku medijacije obvezuje stranke koje su ju sklopile i ona je ovršna isprava ako je u njoj utvrđena određena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi te ako sadrži izjavu obveznika o neposrednom dopuštenju ovrhe (klauzulu ovršnosti). Ovrha takve nagodbe odbit će se u tri taksativno navedena slučaja:

¹¹⁴ Primjerice, homologaciju kao rješenje je izabralo francusko pravo, v. de Palo, Florence, *op. cit.* u bilj. 4, str. 28.-29.

Niek P., The enforcement of mediation agreements and settlement agreements resulting from mediation, *Corporate mediation journal*, stranici pristupljeno: 8.12.2022., (https://assets.contentstack.io/v3/assets/blt3de4d56151f717f2/blt62397fba71994a5f/5fb7dafc65bdd35303e0453f/CMJ_2542-4602_2019_003_102_005.pdf).

¹¹⁵ De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj 4., str. 73.

¹¹⁶ *Ibid.*

¹¹⁷ Sussman, E., A brief survey of US case law on enforcing mediation settlement agreements over objections to the existence or validity of such agreements and implications for mediation confidentiality and mediator testimony, *Hoguet Newman & Regal LLP*, New York, str. 32.

¹¹⁸ De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj 4., str. 52.

- a. ako sklapanje nagodbe nije dopušteno,
- b. ako je nagodba suprotna javnom poretku,
- c. ako je sadržaj nagodbe neprovediv ili nemoguć.¹¹⁹

Iako je riječ o ovršnoj ispravi, prema trenutnom uređenju ovrhe na novčanim sredstvima, ovako sklopljena nagodba nema značenje osnove za plaćanje, što implicira potrebu prethodnog provođenja sudske ovrhe.¹²⁰

Nadalje, nagodba sklopljena u postupku medijacije provedenim u sudu pred sucem izmiriteljem smatra se sudskom nagodbom, odnosno postoji mogućnost sudske potvrde već sklopljene nagodbe.¹²¹ Prema tome, ako su stranke upućene od strane suda na pokretanje postupka medijacije odabrale medijaciju izvan suda, njihova će nagodba biti ovršna isprava ako sadrži klauzulu ovršnosti, a ako je nagodba sklopljena u sudskoj medijaciji, postoji mogućnost sudske potvrde takve sklopljene nagodbe te se takva nagodba smatra sudskom nagodbom.

Glede već spomenutog slučaja obveznog pokušaja rješenja spora u kojem je jedna od stranaka Republika Hrvatska, nagodba postignuta između podnositelja zahtjeva i Državnog odvjetništva ima svojstvo ovršne isprave. Takva nagodba da bi bila ovršna isprava mora imati ovjeren potpis od strane dužnika, odnosno:

- a. ako osoba koja ima prebivalište ili sjedište u Republici Hrvatskoj preuzima obvezu prema Republici Hrvatskoj, potpis te osobe,
- b. ako Republika Hrvatska nagodbom preuzima obvezu prema drugoj osobi, ta nagodba će biti ovršna isprava kada ju potpiše ovlaštena osoba u nadležnom državnom odvjetništvu te kada se njezin potpis ovjeri pečatom nadležnog državnog odvjetništva.¹²²

¹¹⁹ Čl. 13. st. 1., 2. i 4. ZM-a.

¹²⁰ O tome koje isprave predstavljaju osnove za plaćanje v. čl. 3. st. 1. Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (*Narodne novine*, br. 68/18, 02/20, 46/20, 47/20, dalje: ZPONS).

Kod osnove za plaćanje ovrhovoditelj podnosi osnovu za plaćanje Financijskoj agenciji na propisan način i uz propisane priloge. Financijska agencija daje naloge za izvršavanje osnova za plaćanje onim redosljedom kojim su upisane u Očevidnik ako zakonom nije drukčije propisane. Osnove za plaćanje izvršavaju se na računima i oročenim novčanim sredstvima počevši od banke koja vodi najranije otvoreni račun, odnosno oročena novčana sredstva, po svim računima i oročenim novčanim sredstvima u toj banci te dale redom po računima i oročenim novčanim sredstvima u svim bankama prema vremenu otvaranja najranijeg računa odnosno oročenih novčanih sredstava na način da se ovrha uvijek provodi na svim računima odnosno oročenim novčanim sredstvima u toj banci (čl. 5., čl. 7. i čl. 8. ZPONS-a).

¹²¹ Čl. 186.d st. 7. ZPP-a.

¹²² Čl. 186.a st. 4. i 9. ZPP-a. Usp. čl. 163. Poslovnika državnog odvjetništva (*Narodne novine*, br. 128/19). Nadležno državno odvjetništvo određeno je čl. 29. i čl. 30. Zakona o državnom odvjetništvu (*Narodne novine*, br. 67/18, 21/22).

Glede radnih sporova, postizanje obvezatnosti razlikovat ćemo ovisno o konkretnom slučaju. Naime, kod podnošenja zahtjeva za zaštitu prava radnika se radi zapravo o podnošenju pisanog dopisa, odnosno podneska kojim se od poslodavca zahtijeva ostvarenje povrijeđenog radnog prava. U slučaju da poslodavac ne udovolji zahtjevu radnika, primjerice ogлуši se ili donese odluku kojom odbija ili odbacuje zahtjev radnika, radniku preostaje samo u daljnjem roku od petnaest dana zahtijevati zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom. Ako su radnik i poslodavac rješavanje svog spora sporazumno povjerali medijaciji te na kraju sklopili nagodbu, ista će predstavljati ovršnu ispravu ako će sadržavati klauzulu ovršnosti. Isto vrijedi i u slučaju sklapanja nagodbe kod medijacije koja se morala provesti jer se radilo o slučaju spora koji može dovesti do štrajka ili drugog oblika industrijske akcije, a stranke nisu dogovorile neki drugi način njegova mirnog rješavanja.¹²³

Drugačije rješenje pronalazimo u slučaju sklopljenog plana o zajedničkoj skrbi ili drugog sporazuma u obveznom savjetovanju ili obiteljskoj medijaciji. Takav plan mora biti u pisanom obliku i potpisan od strane svih stranaka, a steći će svojstvo ovršne isprave ako ga sud na prijedlog stranaka u izvanparničnom postupku odobri.¹²⁴ Izvanparnični postupak pokreće se na zahtjev stranaka, a prijedlog će biti odbačen ako je izvješće o obveznom savjetovanju podneseno uz plan starije od šest mjeseci. Osim toga, ako roditelji uz prijedlog za odobravanje plana nisu podnijeli izvješće o obveznom savjetovanju ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili ako sud utvrdi da plan nije u skladu s dobrobiti djeteta, sud će pozvati podnositelje da ih podnesu, odnosno dopune ili isprave u skladu s danom uputom.¹²⁵ Dakle, ne radi se o postupku automatske ovršnosti, već je potrebno da sud odobri takav plan kako bi isti stekao svojstvo ovršnosti. Ovakvo strože uređenje opravdava se najboljim interesom djeteta.¹²⁶

U slučaju da stranke same pristupe pregovorima prije podnošenja tužbe jedne od njih ili pokušaju na neki drugi mirni način riješiti spor, ništa ih ne sprječava da sklope nagodbu kojom će uzajamnim popuštanjima prekinuti spor, odnosno otkloniti neizvjesnost i odrediti svoja uzajamna prava i obveze te ugovore klauzulu ovršnosti.¹²⁷ Stranke isto tako mogu odrediti i poseban oblik takve nagodbe. Naime, obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi može biti utvrđena i u javnobilježničkom aktu koji će predstavljati ovršnu ispravu ako je u njemu utvrđena određena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi i ako sadrži

¹²³ Čl. 133., čl. 136. st. 1. i čl. 206. st. 1. ZR-a. V. Čl. 13. st. 2. ZM-a.

¹²⁴ Čl. 336. st. 3., čl. 327. st. 1. i čl. 336. st. 3. ObZ-a.

¹²⁵ Postupak je uređen čl. 461.-467. ObZ-a.

¹²⁶ Konvencija o pravima djeteta (*Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 12/93).

¹²⁷ Čl. 150. Zakona o obveznim odnosima (*Narodne novine*, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, dalje: ZOO).

spomenutu klauzulu ovršnosti (izjavu obveznika o tome da se na temelju tog akta može radi ostvarenja dužne činidbe, nakon dospelosti obveze, neposredno provesti ovrha). Isti takav učinak ima i privatna isprava koju je javni bilježnik potvrdio (solemnizirao). Javni bilježnik može i na zahtjev obveznika unijeti takvu izjavu u nastavku teksta privatne isprave ispod koje će se potpisati obveznik, ako to privatna isprava već ne sadrži ili je ta izjava nejasna. Naposljetku, javni bilježnik može na zahtjev stranke sam staviti na ispravu potvrdu o njenoj ovršnosti.¹²⁸

5. Pravne posljedice neprovođenja postupka

5.1. Raznovrsnost mogućih pristupa sankcioniranju stranačke pasivnosti

S druge strane, postavlja se pitanje što se događa u slučaju da obvezni pokušaj mirnog rješenja spora ostane neuspješan. Naime, ELI/UNIDROIT pravila navode kako sud može izvući negativne činjenične zaključke, narediti stranci ili njenom odvjetniku da snosi troškove nepoštivanja ili u ozbiljnim slučajevima nepoštivanja kazniti novčanom kaznom zatvora. Gdje postoji sankcija za nepoštivanje pravila ili sudskog naloga, stranka kojoj je ista izrečena može zatražiti oslobađanje od sankcija. Prilikom razmatranja hoće li, na zahtjev stranke, iskoristiti svoje diskrecijsko pravo da opozove sankciju, sud mora uzeti u obzir potrebu da se postupci vode u skladu s načelima suradnje i proporcionalnosti.¹²⁹

Prilikom kvantitativne i kvalitativne analize mogućih pravnih posljedica u slučaju da stranka ne pokuša mirno riješiti spor može se uzeti u obzir više kriterija. Tako možemo razlikovati:

- a. posljedice financijske prirode i to one pozitivne (poticaji) i negativne (određeni oblik sankcije),
- b. pravne posljedice i to one pozitivne (mogućnost pravne pomoći) i negativne (nemogućnost traženja pravne zaštite, odnosno negativna procesna pretpostavka).¹³⁰

Bugarska je odabrala pozitivne mehanizme u odnosu na možebitne posljedice te tako nudi strankama mogućnost oslobođenja određenog dijela sudskih pristojbi kao poticaj za

¹²⁸ Čl. 54. st. 1., 6. i 7. Zakona o javnom bilježništvu (*Narodne novine*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22, dalje: ZJB-a). Više o javnobilježničkom aktu i solemniziranoj privatnoj ispravi usp. čl. 3, čl. 53. i čl. 59. ZJB-a.

¹²⁹ Pravilo 27. i 28. ELI/UNIDROIT pravila.

¹³⁰ Report from the Commission to the European parliament, the Council and the European economic and social committee on the application of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, European commission, Brussels, 26.8.2016 COM(2016) 542 final, str. 8., stranici pristupljeno: 9.12.2022., (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0542&rid=10>).

postizanje sporazuma, odnosno nagodbe. Kao i Bugarska, Italija je također odabrala određene mehanizme poticaja kao što su porezni krediti ili mogućnost, u određenoj mjeri, oslobođenja snošenja odvjetničkih troškova. Rumunjska se također vodila modelom poticaja te strankama koje uspješno riješe spor medijacijom, a koji je ujedno u tijeku na sudu, nudi oslobođenje od snošenja sudskih pristojbi.¹³¹ U pogledu posljedica negativne financijske prirode, odnosno posljedice englesko pravo često koristi navedenu financijsku sankciju kad je riječ o sudskim medijacijama, u slučaju da je jedna od stranaka odbila sudjelovati u medijaciji.

U Poljskoj stranka može trpjeti negativne posljedice unatoč tome što je prethodno pristala sudjelovati u medijaciji ako u daljnjem tijeku postupka neopravdano izbjegava sudjelovanje. Takvoj stranci može biti propisana mogućnost snošenja troškova postupka protivne stranke. Sličan mehanizam uspostavili su Engleska i Wales gdje sud to može učiniti svojom diskrecijskom odlukom uzimajući u obzir čimbenike kao što su priroda spora, hoće li biti troškovi medijaciji biti nerazmjerno visoki, okolnost je li medijacija imala izgleda za uspjeh, osnovanost slučaja¹³²

Nadalje, posljedice mogu biti procesnopravne. Odnosno, u nekim slučajevima, obvezni pokušaj mirnog rješenja spora može biti negativna procesna pretpostavka što znači da neispunjavanje tog uvjeta može rezultirati odbačajem tužbe, odnosno gubitkom prava zahtijevanja pravne zaštite određenog sadržaja pred sudom. Takvu situaciju možemo nazvati i kategoričkom prisilom.¹³³

Iako financijska posljedica može paralelno pratiti procesnu i obratno, one mogu postojati i neovisno jedna od druge. Primjerice, jedna od posljedica može biti gubitak prava tražiti naknadu daljnjih troškova postupka pred sudom prvog stupnja.¹³⁴

Naposljetku postoji i mješoviti model, odnosno mogućnost i pozitivnih i negativnih posljedica za stranke, primjerice Italija je izabrala mješoviti model odlučivši uspostaviti uz mehanizme poticaja i mehanizme sankcija. Tako sudac može osuditi stranku koja odbije sudjelovati u postupku medijacije bez valjanog obrazloženja nalažući toj stranci da napravi dodatnu uplatu, jednaku upravnoj pristojbi koju je stranka dužna platiti u sudskom postupku u državni proračun, što zapravo rezultira udvostručenjem naknade stranci. Osim toga, u slučaju da je stranka odustala od pokušaja mirnog rješenja spora te odbila prijedlog rješenja od strane

¹³¹ De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj. 4, str. 23., 41., 47.

¹³² V. predmet *Dunnett v. Railtrack Plc* (*Dunnett -v- Railtrack* [2002] EWCA Civ 302.), a usp. s *op. cit.* u bilj. 76, str. 51., 65. i 118..

¹³³ Holas, *op. cit.* u bilj. 8, str. 3.

¹³⁴ Takva je mogućnost propisana u čl. 186. d st. 9. ZPP-a za stranku koja ne pristupi prvom sastanku radi pokušaja medijacije.

medijatora, sud joj može naložiti snošenje troškova suprotne strane ako je predloženo rješenje u skladu sa sudskom odlukom.

Zanimljivo je uočiti da Francuska, kao ni Njemačka i Grčka, nisu izabrala ni poticaje, ni sankcije.¹³⁵

5.2. Korištenje informacija dobivenih tijekom pokušaja mirnog rješenja spora u parničnom postupku

Direktiva o mirenju navodi kako načelno medijatori, a ni osobe uključene u provođenje postupka medijaciji ne moraju, osim ako se stranke ne dogovore drukčije, svjedočiti u građanskim ili trgovačkim sudskim postupcima ili arbitraži u vezi s informacijama koje proizlaze iz ili koje su u vezi s postupkom medijacije, uz navedene iznimke kao što su potreba zaštite javnog poretka ili kada je otkrivanje sadržaja sporazuma koji proizlazi iz medijacije potrebno za provedbu ili izvršenje sporazuma.¹³⁶

Ovdje se jasno može napraviti distinkcija između reguliranja tajnosti kod medijacije i kod sudske nagodbe jer kod sklapanja sudske nagodbe sadržaj prilikom raspravljanja ne ostaje tajan te može utjecati na suca u daljnjem tijeku parničnog postupka u slučaju da se ona ne sklopi.¹³⁷

Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe br. R. (98) navode kako su rasprave tijekom postupka medijacije tajne i ne mogu se kasnije koristiti, osim u skladu s dogovorom stranaka ili u slučajevima koje predviđa nacionalno pravo.¹³⁸ UNCITRAL Mediation Rules (2021) predviđa jednako rješenje, odnosno nedopuštenost korištenja iznesenih činjenica, priznanja, prijedloga i izjava u drugim postupcima, uz predviđene iznimke.¹³⁹ Jednako rješenje sadrži i UNCITRAL-ov Model zakon iz 2018. godine.¹⁴⁰

Glede tajnosti, Austrija u pogledu obveze tajnosti pravi distinkciju u odnosu na neregistrirane i registrirane medijatore te propisuje kako potonji ne mogu biti prisiljeni svjedočiti u vezi s informacijama koje se pojavljuju izvan ili u vezi s postupkom medijacije u

¹³⁵ De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj 4., str. 28, 47.

¹³⁶ Čl. 7. Direktive o mirenju.

¹³⁷ O pravnoj prirodi sudske nagodbe v. više Vojković, L., Pravna priroda sudske nagodbe, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 40 (2), 2019., str. 957-968.

¹³⁸ Preporuka br.R (98)1 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o obiteljskom mirenju koja je prihvaćena 21. siječnja 1998.

¹³⁹ Holas, *op. cit.* u bilj. 8.

V. Annex III, Recommendations to assist mediation centres and other interested bodies with regard to mediation under the UNCITRAL Mediation Rules (2021), stranici pristupljeno: 9.8.2022., (https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/mediation_rules_recommendations.pdf).

¹⁴⁰ Čl. 9.-11. UNCITRAL Model zakona iz 2018.

građanskom i trgovačkom sudskom postupku ili u arbitražama. Za razliku od Austrije, u Češkoj, Bugarskoj, Cipru, Estoniji, Luksemburgu i Sloveniji stranke su obvezane na poštivanje tajnosti. Međutim, bugarsko pravo određuje kako stranke i njihovi punomoćnici nisu spriječeni koristiti informacije dobivene provođenjem medijacije u naknadnim sudskim postupcima te za njih čak nisu propisane sankcije za upotrebu takvih informacija. Važno je naglasiti kako glede obveze tajnosti mogu postojati zakonom propisane iznimke kao što je recimo javni interes pa se tako mogu otkriti, naravno pod uvjetom da su ispunjene sve zakonom propisane pretpostavke, određeni podatci u drugim upravnim, parničnim i kaznenim postupcima. Osim toga, same stranke se mogu osloboditi obveze čuvanja tajnosti u odnosu na određene činjenice kao što je to primjerice u Latviji.

Slovenija istančano regulira odnos procesnog materijala prikupljenog u medijaciji u odnosu na daljnje moguće postupke te tako propisuje nedopuštenost oslanjanja na predlaganja dokaza ili svjedočenja u svezi s pozivom stranke da sudjeluje u medijaciji, otkrivanja činjenica da je stranka bila spremna sudjelovati u postupku medijacije, otkrivanje stavova ili prijedloga stranaka u medijaciji glede mogućeg rješenja spora, uopće otkrivanje danih izjava ili priznanja stranaka tijekom medijacije. Osim obveze tajnosti u odnosu na radnje stranaka, propisana je i nedopustivost otkrivanja prijedloga medijatora.

Francuska, Litva, Mađarska, Belgija Rumunjska Engleska i Wales izabrali su put snažne i čvrste zaštite tajnosti za razliku od Njemačke koja za takav odabir traži volju stranaka, odnosno sporazum koji mora biti sklopljen prije početka medijacije. Grčka traži takvo provođenje medijacije koje ne ugrožava njezinu povjerljivost te sve osobe koje sudjeluju moraju se pisano obvezati na tajnost kako bi se poštovala povjerljivost postupka. Stranke se mogu osloboditi obveze tajnosti tako da prije provođenja medijacije potpišu sporazum, a takav je model odabrala i Italija.¹⁴¹ Nizozemska i Danska odlučile su ostaviti izbor na volju strankama. U Hong Kongu pak stranke mogu imati obvezu iznošenja suda svih pojedinosti provedenog postupka medijacije što može imati nepovoljne učinke za stranku koja je možda iznijela neke nove činjenice u postupku medijacije koje nije u postupku pred sudom. Osim toga, može proizvesti skepticizam ili čak i odvrćući učinak na samu stranku da iskaže želju za mirnim rješenjem spora zbog straha da time ne ispadne da je faktično priznala da je zahtjev druge strane osnovan. Poljski Zakon o parničnom postupku propisuje opće dokazno isključenje. Naime, otkrivanje informacija o prijedlozima nagodbe, međusobnim ustupcima ili drugim izjavama koje su dane u medijaciji ne proizvodi pravne učinke, što znači da takve

¹⁴¹ *Ibid*, str. 41.

činjenice ne bi trebalo uzimati u obzir pri donošenju konačne odluke. Medijator je također obvezan na tajnost, a te ga obveze mogu osloboditi svojom voljom stranke.¹⁴²

Uzimajući u obzir uređenje tajnosti glede dobrovoljne medijacije i obvezu tajnosti medijatora i njegovu nemogućnost da sudjeluje u parničnom postupku u bilo kojem svojstvu, možemo zaključiti kako je nacionalno zakonodavstvo odabralo model zaštite tajnosti kakav poznaju brojna komparativna rješenja. Striktnim odvajanjem suca i medijatora, želi se odvojiti ta dva postupka što implicira odvajanje procesnog materijala pa shodno tome predstavlja i bolje rješenje za stranke u vidu njihove spremnosti za medijaciju jer bi provođenje medijacije od strane suca koji već vodi parnični postupak moglo nepovoljno utjecati na stranke ako medijacija ostane neuspješna. Međutim, veće etabliranje tajnosti činjenica i dokaza iznesenih u postupku medijacije, kakvo poznaje i slovensko pravo, moglo bi psihološki utjecati na stranke u smislu veće spremnosti na medijaciju zbog potencijalne eliminacije straha od kasnije zlouporabe činjenica i stavova iznesenih u medijaciji koji su bili različiti od onih u parničnom postupku.

5.3. Građanskopravne posljedice provođenja postupka mirnog rješavanja sporova

Građanskopravne posljedice provođenja postupka mirnog rješenja spora prije svega se odnose na zastaru, odnosno njezin zastoj ili prekid. Učinci zastoja zastare razlikuju se od učinka prekida zastare. Naime, ako je zastara počela teći prije nego što je nastao uzrok koji je zaustavio njezin daljnji tijek, ona nastavlja teći kad prestane taj uzrok, a vrijeme koje je isteklo prije zastoja računa se u zakonom određeni rok za zastaru.¹⁴³ Navedeno znači da zastoj samo zaustavlja vrijeme. S druge strane, nakon prekida, zastara počinje teći iznova, a vrijeme koje je proteklo prije prekida ne računa se u zakonom određeni rok za zastaru. Kod prekida gdje se propisuje rok za podnošenje tužbe stranke su potaknute da krenu u rješavanje spora dok se okolnosti još nisu promijenile. UNCITRAL-ov Model zakon iz 2018. godine predlaže državama tekst odredbe koji mogu usvojiti glede utjecaja medijacije na građanskopravne posljedice provođenja postupka mirnog rješavanja sporova, odnosno zastare. Naime, stranke mogu usvojiti odredbu kojom propisuju zastoj zastare kad započne postupak mirenja, a ako je postupak mirenja okončan bez sporazuma o nagodbi da rok zastare nastavlja teći od trenutka kada je medijacija završila bez sporazuma o nagodbi.¹⁴⁴

¹⁴² Pregled je dan u dokumentu De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj. 4. na str. 17.-101.

¹⁴³ Tako u čl. 238. st. 2. ZOO-a.

¹⁴⁴ UNCITRAL Model zakon (2018) *op. cit.* u bilj 5, str. 3. Novija odredba, odnosno UNCITRAL-ov Model zakon (2021) ne sadrži odredbe glede utjecaja medijacije na zastaru.

Prema belgijskom pravu, čak i predlaganje medijacije od jedne strane ima privremeni učinak obustave zastare. Ako je prijedlog je formalno napravljen preporučenim pismom, ima učinak službene obavijesti, što znači da odgovor dopijeva od trenutka primitka obavijesti. Na Cipru, rokovi zastare i prekluzivnih rokova odgađaju se tijekom tijeka postupka medijacije. Prema češkom pravu koje je skladu s Direktivom o mirenju, stranke koje se odluče na medijaciju nisu spriječene u ostvarivanju svojih prava u sudskom ili arbitražnom postupku zbog sudjelovanja u medijaciji, odnosno zastara se prekida kada stranke sklope ugovor o medijaciji. U Danskoj za medijacije koje se provode putem sudova rokovi zastare su automatski prekinuti jer medijacija nije dostupna dok sudski postupak nije započeo. S druge strane, slučaju izvansudske medijacije, stranke se moraju usuglasiti da dolazi do zastarnog roka.

Mađarski Zakon o medijaciji propisuje da se početkom medijacije prekida razdoblje zastare. Drugim riječima, računanje petogodišnjeg zastarnog roka ponovno se pokreće na datum početka medijacije, ako je medijacija bila uspješna.

Prema estonskom zakonu, postupak medijacije priznaje se kao postupak prije suđenja. Postupak medijacije pravno je izjednačen pregovorima što znači da su odredbe vezane za zastaru kod pregovora također primjenjuje na postupak medijacije te se zastara prekida kada je postupak medijacije započeo.

U Irskoj propisi o medijaciji predviđaju da svaki rok zastare određen Zakonom o zastari iz 1957. ili Amandmanom na Zakon o zastari iz 1991. neće biti primjenjiv od dana kada je predmetni spor upućen na medijaciju do 30 dana nakon što je postupak medijacije zaključen.

U Latviji sudjelovanje u medijaciji trenutno nema učinka na tijek zastare. Ipak, nacrt prijedloga Zakona o medijaciji određuje da bi tijek zastare bio prekinut davanjem prijedloga za pokretanje medijacije. Prema prijedlogu, zastara bi se obnavljala na dan kada je ponuda za podvrgavanje postupku medijacije odbijena ili je postupak medijacije dovršen.¹⁴⁵

5.4. Pravne posljedice neprovođenja ili neuspješnog provođenja obveznog postupka mirnog rješavanja spora u hrvatskom pravu

5.4.1. Neprovođenje obveznih postupaka

Hrvatsko procesno pravo izabralo je i financijsku, ali i pravnu posljedicu, odnosno gubitak prava tražiti naknadu daljnjih troškova postupka pred sudom prvog stupnja stranci koja ne pristupi sastanku radi pokušaja medijacije na koji je upućena od strane suda.¹⁴⁶ Takve vrste

¹⁴⁵ Pregled je dan u dokumentu De Palo, Florence, *op. cit.* u bilj. 4, str. 73-96.

¹⁴⁶ Čl. 186. d st. 9. ZPP-a.

posljedica ispunjavaju specifičnu i generalnu svrhu. Pojedinačna svrha je ostvarena time što je druga strana kompenzirana, a generalna time što ovakve sankcije provode generalnu prevenciju tako što uzrokuju odvratajući učinak strankama za nepoštivanje naloga suda. Procesnopravna posljedica u okviru odbacivanja tužbe predstavlja puno težu sankciju u odnosu na financijsku jer uzrokuje gubitak traženja pravne zaštite za stranku koja tvrdi da su njezina subjektivna građanska prava povrijeđena ili ugrožena. Takva bi sankcija trebala biti ostavljena samo za ona očita i namjerna kršenja te posebne slučajeve.¹⁴⁷

Nju pronalazimo kod obveznih strukturiranih pregovora, npr. u radnim sporovima u slučaju podnošenja zahtjeva za zaštitu prava radnika poslodavcu. U slučaju da se radnik nije prethodno obratio poslodavcu sa zahtjevom za ostvarenjem svojeg povrijeđenog prava ili je to učinio nakon proteka roka od petnaest dana od dostave odluke kojom je povrijeđeno to pravo ili saznanja za povredu, on ne može zahtijevati daljnju zaštitu tog prava pred nadležnim sudom. U slučaju da to učini, njegova će tužba biti odbačena jer je podnošenje zahtjeva za zaštitu prava radnika negativna procesna pretpostavka. Ako je zakonom, drugim propisom, kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu predviđen postupak mirnoga rješavanja nastalog spora, rok od petnaest dana za podnošenje tužbe sudu teče od dana okončanja toga postupka. Dužnost podnošenja takvog zahtjeva poslodavcu radnik nema ako se radi o slučaju zahtjeva radi naknade štete ili drugog novčanog potraživanja iz radnog odnosa.¹⁴⁸ Procesnopravna posljedica isto tako vrijedi i u slučaju spora u kojem je jedna od strana Republika Hrvatska,¹⁴⁹ a i kod obveznog savjetovanja ili neprisustvovanja prvom sastanku obiteljske medijacije. Bračni drugovi koji imaju maloljetno dijete dužni su uz tužbu radi razvoda braka priložiti izvješće o obveznom savjetovanju i dokaz o sudjelovanju na prvom sastanku obiteljske medijacije, a u slučaju podnošenja sporazumnog prijedloga za sporazumni razvod braka podnijeti uz izvješće o obveznom savjetovanju i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete moraju podnijeti izvješće o obveznom savjetovanju ne starije od šest mjeseci, inače će sud prijedlog za sporazumni razvod braka odbaciti.¹⁵⁰

Naposljetku, može se zaključiti kako u hrvatskom pravu propuštanje stranke da uoči pokretanja parničnog postupka pokuša mirno riješiti spor može imati za nju određene negativne financijske i pravne posljedice, od gubitka prava traženja naknade troškova pa do gubitka mogućnosti traženja sudske zaštite. Takve pravne posljedice nemaju kazneni karakter, već se

¹⁴⁷ Holas, *op. cit.* u bilj. 27., str. 496. i 497.

¹⁴⁸ Čl. 133. st. 3. i 4. ZR-a.

¹⁴⁹ Čl. 282. st. 1. ZPP-a. Navedeno je i jedna od apsolutno bitnih povreda odredaba parničnog postupka (čl. 354. st. 2. t. 14. ZPP-a).

¹⁵⁰ Čl. 57. u svezi s čl. 379., čl. 456. i čl. 457. ObZ-a.

zapravo radi o posljedici koja nastaje kao nepoštivanje određene upute suda.¹⁵¹ U slučaju upućivanja na medijaciju od strane suda pravna posljedica nešto je lakša jer se ne radi o gubitku pravne zaštite, već nemogućnosti traženja troškova pa je strankama ipak ostavljena veća sloboda, unatoč tome što su upućene od strane suda. S druge strane, za slučaj spora u kojem je stranka spora Republika Hrvatska, zahtjeva za zaštitu prava radnika i obveznog savjetovanja, odnosno obiteljske medijacije hrvatsko pravo propisuje teži režim iz želje čini se radi potrebe da zaštiti neke druge interese. U slučaju obiteljskih postupaka jasno je da je to potreba zaštite najboljeg interesa djeteta. Osim toga, stranke se potiču da rješavaju stvari dok su okolnosti još svježije što se vidi u tome da izvješće o obveznom savjetovanju ne smije biti starije od šest mjeseci te da radnik mora u izrazito kratkom roku (petnaest dana), zahtijevati prvo zaštitu od poslodavca a onda i daljnju zaštitu pred sudom u slučaju da mu ista nije pružena od strane poslodavca. Najteža je posljedica, čini se, propisana za radnika. U slučaju da nije u prvotnih petnaest dana podnio zahtjev poslodavcu, on ostaje bez pravne zaštite od strane poslodavca koji njegov zahtjev može odbaciti, a onda i kasnije od strane suda jer bi sud u takvom slučaju ne bi trebao pružiti pravnu zaštitu radniku.

5.4.2. Povjerljivost informacija iznesenih u medijaciji

Slične odredbe u Direktivi o mirenju sadrži i ZM.¹⁵² Glede nacionalnog zakonodavstva, postupak medijacije pred sudom vodi izmiritelj određen s liste izmiritelja koju utvrđuje predsjednik suda te isti ne može sudjelovati u postupku medijacije u parničnom predmetu koji mu je dodijeljen, a ako se postupak medijacije dovrši bez sklapanja nagodbe, medijator ne smije sudjelovati u tom sporu u bilo kojem svojstvu.¹⁵³ Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, medijator je dužan u odnosu na treće osobe čuvati povjerljivim sve informacije i podatke za koje sazna tijekom postupka medijacije, osim ako ih je na temelju zakona dužan priopćiti ili ako je to nužno radi provedbe ili ovrhe sklopljene nagodbe.¹⁵⁴ Uzimajući u obzir sve navedeno, može se zaključiti kako je hrvatsko pravo veću prednost dalo zaštiti tajnosti informacija dobivenih tijekom pokušaja mirnog rješenja spora u parničnom postupku.

¹⁵¹ Primjerice, izostanak uredno pozvanog svjedoka može prouzrokovati za istoga novčanu kaznu, a i pod određenim uvjetima kaznu zatvora (čl. 248. st. 1. ZPP-a).

¹⁵² ZM u čl. 15. propisuje kako nije dopušteno u drugom postupku, bio on sudski ili arbitražni nije dopušteno davati izjave, predlagati dokaze ili podnositi druge dokaze u bilo kojem obliku koje se odnose na predlaganje medijacije, izjave ili prijedloge koje su stranke iznosile u postupku medijacije, priznanja, isprave, spremnost na prihvaćanje prijedloga i dr.

¹⁵³ Čl. 186. d st. 4.-6. ZPP-a.

¹⁵⁴ Čl. 14. st. 1. ZM-a.

Glede spora u kojoj je jedna od stranaka Republika Hrvatska, stranke će morati dokazati da je prethodno pokušala mirno riješiti spor što implicira iznošenje procesnog materijala iz (ne)uspješno provedenih pregovora u parnicu, inače će njezina tužba biti odbačena.¹⁵⁵

Kod individualne zaštite radnika, odnosno podnošenja zahtjeva za zaštitu prava radnika, u slučaju da poslodavac ne udovolji radnikovom zahtjevu za ostvarenje svojeg povrijeđenog prava, radnik se može obratiti sudu radi traženja daljnje zaštite i to u roku od petnaest dana. Navedeno znači da će radnik uz tužbu koju podnese nadležnom sudu morati dokazati da je:

- a. prethodno podnio zahtjev za zaštitu svojeg prava poslodavcu,
- b. da je to učinio pravodobno (petnaest dana od dostave odluke kojom je povrijeđeno pravo ili od saznanja za povredu prava),
- c. da poslodavac nije udovoljio njegovom zahtjevu (nije mu odgovorio ili ga je odbacio ili odbio).

Navedeno implicira da će se procesni materijal iz neuspješnih pregovora ne samo moći upotrijebiti u kasnijoj parnici, već će to biti nužno kako bi radnik mogao dokazati da postoji procesna pretpostavka za podnošenje njegove tužbe. Dakle, uređenje je slično kao i kod spora u kojem je jedna od stranaka Republika Hrvatska. Osim toga, ako su stranke ugovorile medijaciju ili se medijacija morala provesti jer se radi o sporu koji bi mogao dovesti do štrajka ili drugog oblika industrijske akcije, vrijede opća pravila ZM-a.¹⁵⁶

U obiteljskim postupcima razlikujemo povjerljivost informacija ovisno o tome radi li se o obiteljskoj medijaciji ili obveznom savjetovanju. Jedno od temeljnih načela obiteljske medijacije upravo je načelo povjerljivosti što se očituje i u tome da je obiteljski medijator dužan stranke upoznati s istim. Obiteljski medijator i druge osobe uključene u postupak obiteljske medijacije dužne su čuvati povjerljive informacije i podatke za koje su saznale tijekom postupka obiteljske medijacije u odnosu na treće osobe, osim u taksativno navedenim slučajevima.¹⁵⁷ Obiteljski medijator koji je provodio postupak obiteljske medijacije ne smije sudjelovati u sudskom postupku u kojemu se odlučuje o sporu među strankama koje su sudjelovale u obiteljskoj medijaciji, osim u slučajevima iznimke od načela povjerljivosti.¹⁵⁸ Glede obiteljskog savjetovanja, situacija je drugačija. Naime, po okončanju obveznog

¹⁵⁵ V. čl. 186.a ZPP-a.

¹⁵⁶ V. čl. 133. i 206. ZR-a.

¹⁵⁷ Obiteljski medijator i druge osobe neće biti dužne čuvati povjerljive podatke ako je priopćenje informacija nužno za provedbu ili ovrhu sporazuma ili ako je priopćenje informacija nužno radi zaštite djeteta čija je dobrobit ugrožena ili radi uklanjanja opasnosti od teške psihičke ili fizičke povrede integriteta osobe. V. Čl. 335. ObZ-a.

¹⁵⁸ Čl. 340. ObZ-a.

savjetovanja centar za socijalnu skrb dužan je sastaviti izvješće o provedenom obveznom savjetovanju koje je sastavni prilog sporazumnom prijedlogu za razvod braka ili tužbi podnesenoj od strane jednog bračnog druga. Sastavni dio tog izvješća su informacije o tome tko je sudjelovao u postupku, spremnost svake strane na sporazumno rješavanje spora, spremnost svake stranke na sudjelovanje u obiteljskoj medijaciji, o tome tko namjerava pokrenuti sudski postupak i dr.¹⁵⁹ Dvostruki kolosijek možda se na prvu čini nejasan, no stvari postaju jasnije ako uzmemo u obzir svrhu instituta, ciljeva koji se žele postići i razine obvezatnosti. S jedne strane, cilj je obveznog savjetovanja pomoći članovima obitelji da donesu sporazumne odluke u slučajevima kada je to zakonom propisano i cijeli je postupak obavezan. S druge strane, obiteljska medijacija počiva na dobrovoljnosti stranaka te je samo njezin prvi sastanak informativan. Međutim, može se uočiti kako će se iz izvješća o provedenom obveznom savjetovanju indirektno moći vidjeti na koji je način protekla obiteljska medijacija jer se u tom izvješću nalaze podatci o spremnosti stranaka na obiteljsku medijaciju i sporazumno rješenje spora uopće.¹⁶⁰

5.4.3. Građanskopravne posljedice provođenja postupka mirnog rješenja spora u hrvatskom pravu

Direktiva o mirenju navodi kako države trebaju osigurati da pravni propisi o zastari i prekluzivnim rokovima u slučaju neuspješnog provođenja medijacije ne sprječavaju stranke u njihovom pristupu sudu ili arbitraži.¹⁶¹ Temeljni nacionalni propis glede dobrovoljne medijacije propisuje kako odabir stranaka da medijacijom riješe svoj spor ne smije rezultirati gubitkom mogućnosti pokretanja sudskog, arbitražnog ili drugog postupka zbog protoka zastarnog ili prekluzivnog roka. U slučaju da stranke pokušaju riješiti spor medijacijom i pokrenu postupak medijacije, zastara se prekida, a ako takav način rješavanja spora bude okončan bez zaključenja nagodbe, smatrat će se da prekida nije ni bilo. Ipak, ako u roku od 15 dana od dovršetka medijacije, stranke podnesu tužbu ili poduzmu drugu radnju pred sudom ili drugim nadležnim tijelom radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja tražbine, smatrat će se da je zastara prekinuta trenutkom pokretanja postupka medijacije. Osim toga, ako je posebnim propisom određen rok za podnošenje tužbe, taj rok ne teče dok medijacija traje, a započet će ponovno teći istekom petnaestog dana od dovršetka medijacije.¹⁶²

¹⁵⁹ Čl. 324. st. 1. ObZ-a.

¹⁶⁰ Čl. 320. st. 2. i čl. 321. st. 1. ObZ-a.

¹⁶¹ T. 24. Direktive o mirenju.

¹⁶² Čl. 17. ZM-a.

Glede spora s Republikom Hrvatskom, podnošenjem zahtjeva za mirno rješenje spora, zastarijevanje zastaje.¹⁶³ Prije toga, ZPP-om iz 2003. godine bilo je propisano da se podnošenjem zahtjeva za mirno rješavanje spora prekida zastarijevanje te je taj režim značajno promijenjen izmjenama ZPP-a iz 2008. godine kada je propisano da zastarijevanje zastaje.¹⁶⁴ Rješenje iz 2003. nije spominjalo nastavak tijeka roka, a nakon izmjena iz 2008. godine čini se kako je otpočetak „zakonodavac 'luta' institutima obveznog prava.“¹⁶⁵

Glede zastare, ZR ne sadrži odredbe o prekidu ili zastoju zastare u odnosu na pokušaj mirnog rješenja spora. Jedino navodi ako njime ili drugim zakonom nije drukčije određeno, potraživanja iz radnog odnosa zastarijevaju za pet godina. S obzirom da se zaštita povrijeđenog prava mora tražiti bitno ranije, u ovim postupcima je pitanje prekida i/ili zastoja zastare sporedno. Na obiteljsku se medijaciju podredno primjenjuju pravila ZM-a, dok isto nije propisano u odnosu na obvezno savjetovanje.¹⁶⁶ I tu osobitost obiteljskih odnosa uvjetuje manju važnost pitanja prekida, odnosno zastoja zastare.

7. Zaključak

Različiti načini mirnog rješenja spora, a posebice medijacija svojim temeljnim karakteristikama mogu ostvariti brojne prednosti za stranke koje se mogu etablirati ne samo u kontekstu konačnog rješenja spora, već i ostvarenju drugih ciljeva kao što su brzina, efikasnost, učinkovitost i ušteda vremena. U tom kontekstu, propisivanje njihove obvezatnosti može u određenoj mjeri pridonijeti manjem pritisku na pravosuđe. Međutim, prilikom toga treba se postupiti oprezno kako ta obvezatnost ne bi postala strankama samo još jedna rutinska radnja na putu do parničnog postupka i formalnost bez istinskog sudjelovanja koja će produljiti i poskupiti postupak.

Uzimajući obzir druge srodne metode rješenja spora u Republici Hrvatskoj u kojima se propisuje obvezatnost postupanja može se zaključiti kako stanje nije zadovoljavajuće. Čini se da ista nisu doživjela svoj procvat u praksi. Glede uklanjanja obveze prethodne komunikacije, to se napuštanje ne smije tumačiti kao odustanak od pokušaja mirnog rješenja spora, a i

¹⁶³ Čl. 186 a st. 3. ZPP-a.

¹⁶⁴ Zakon o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 117/03) i Zakon o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 84/08). V. odluku Županijskog suda u Varaždinu, Gž-627/17-2, od 5. travnja 2017.

¹⁶⁵ Nakić, J., Određena sporna pitanja u vezi s člankom 186.a Zakona o parničnom postupku (u teoriji i praksi), *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 37(3), 2016., str. 1301.

¹⁶⁶ Čl. 333. ObZ-a.

opomene pred tužbu i dalje se mogu naplaćivati.¹⁶⁷ Dapače, određeni minimalan stupanj komunikacije stranaka prije pokretanja postupka trebao bi biti pretprocesna dužnost, pogotovo ako se uzmu u obzir moguće prednosti kao što je mogućnost upoznavanja stranaka s procesnim materijalom i predmetom spora prije samog postupka što može omogućiti brže i lakše rješavanje spora.

Prilikom uređenja medijacije u Republici Hrvatskoj, jedna od kritika koja se može uputiti je semantičke prirode. Naime, u nacionalnom se zakonodavstvu najviše uporabljuje naziv „mirenje“ iako je u međunarodnoj praksi uvriježen naziv medijacije što je prepoznato i u UNCITRAL-ovim Mediation Rules iz 2021. U nacionalnom bi se okviru trebao više uvriježiti naziv „medijacija“ ne samo u kontekstu uklanjanja psihološke barijere strankama kod dobrovoljne medijacije, već pogotovo kod one gdje je propisana obvezatnost.

Kako bi se spriječilo da obvezatno provođenje medijacije postane samo formalnost, važno je u određenoj mjeri ostaviti temeljne karakteristike medijacije jer su one te koje dovode do njezinih prednosti u odnosu na tradicionalno pravosuđe, a poglavito od dobrovoljnosti. U tu svrhu kao dobro rješenje pokazala se obvezatnost pristupa prvom informativnom sastanku. Naime, propisivanje obvezatnosti sudjelovanja, a poglavito propisivanje određenog načina postupanja prilikom sudjelovanja može ugroziti neke od prednosti kao što su efikasnost, dobrovoljnost i fleksibilnost medijacije. Procjenjivanje od strane suda je li stranka ispunila obvezu minimuma sudjelovanja tako može ugroziti i tajnost materijala iznesenog za vrijeme medijacije zbog potrebe da se analizira postupanje stranke tijekom medijacije te tako utjecati na mišljenje suca o navedenom sporu jer se u medijaciji određeni fokus može staviti i na nepravne činjenice i odnos stranaka općenito, za razliku od parničnog postupka gdje je fokus usmjeren na pravni aspekt. Ključnu ulogu ovdje ima informativni sastanak u kojem se strankama mogu ukazati prednosti medijacije te stručnost i uspješnost medijatora. Osim toga, stranke same mogu izabrati žele li pokrenuti postupak medijacije pred sudom ili izvan suda što je dobro rješenje jer ostavlja dobrovoljnost medijacije. U tom smislu, trebalo bi dalje poticati razvoj provođenja sudske medijacije.

Izmjene ZPP-a iz 2019. idu u smjeru etabliranja obvezatnosti medijacije što je pohvalno te pružaju ovlast sucu da svakom slučaju pristupi pojedinačno te razmisli uzimajući u obzir određene okolnosti što je za spor bolje, odnosno prikladnije, odnosno je li to predlaganje medijacije ili upućivanje na isto. Koliko će ta odluka biti dobra za stranke, ovisit će o umijeću

¹⁶⁷ Tbr. 33. koja radi razliku između bodovanja sastavljanja opomene s navođenjem činjeničnog stanja, odnosno upute stranci i sastavljanja opomene da stranka plati određeni iznos, ispuni neku obvezu ili činidbu. Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (*Narodne novine*, br. 126/22).

suca da prepozna koji je instrument najbolji za konkretan spor. U tom smislu, edukacija sudaca u smjeru obvezne medijacije može poslužiti kao iznimno koristan instrument kako bi suci što je moguće bolje mogli prepoznati za koje je sporove najprikladnije rješenje. Istodobno je naravno važno osigurati dovoljnu raspoloživost medijatora jer u suprotnom sud nema kome uputiti stranke.

Kao sankcija u slučaju neispunjenja obveze pokretanja postupka medijacije kada je stranka upućena od strane suda, hrvatski zakonodavac je izabrao onu financijsku pa stranke tako mogu izgubiti pravo tražiti naknadu daljnjih troškova. Ovaj je način zadovoljavajući jer bi procesnopravne sankcije u vidu gubljenja prava tražiti pravnu zaštitu bi trebalo ostaviti samo u krajnjem slučaju. Osim toga, na ovaj je način sačuvana i jedna od temeljnih karakteristika medijacije, odnosno dobrovoljnost jer stranka i dalje može odbiti pristupiti prvom sastanku, međutim onda nema pravo tražiti naknadu troškova daljnjeg postupka. Od nje se očekuje minimum kooperativnosti koji je impliciran i u članku 10. ZPP-a (načelo lojalne suradnje). Teže procesnopravne posljedice propisane za druge posebne slučajeve (kad je stranka u sporu Republika Hrvatska, individualni radni sporovi, obvezno savjetovanje i prvi sastanak obiteljske medijacije) što je opravdano jer se time štete i neki drugi interesi. Takav se odabir čini smislenim jer strankama u slučaju upućivanja od strane suca ipak ostavlja određenu slobodu koja onda može koštati samu stranku u smislu da ne može tražiti naknadu troškova, dok su teže sankcije zaista sačuvane za posebne slučajeve kada se štite drugi interesi.

Glede povjerljivosti informacija iznesenih u, kako dobrovoljnoj, tako i obveznoj medijaciji vidljivo je kako je hrvatski zakonodavac u pravilu odlučio prednost dati načelu tajnosti što predstavlja dobru tendenciju iz razloga što može utjecati na veću spremnost stranaka da istinski sudjeluju u medijaciji bez straha da će se njihove informacije, činjenice, dokazi ili stavovi moći iskoristiti u parnici u slučaju da medijacija ostane bezuspješna. Iznimke su ili neizbježne kao što je kod sporova u kojima je jedna od stranaka spora RH ili kod individualnih radnih sporova zbog potrebe dokazivanja negativne procesne pretpostavke ili služe tome da potaknu stranke da istinski sudjeluju u postupku mirnog rješenja spora i zaštititi nekih drugih interesa kao što je zaštita najboljeg interesa djeteta kod obveznog savjetovanja kada se u njegovom izvješću nalaze i informacije o prvom sastanku medijacije i općenito spremnosti stranaka da mirno riješe spor.

Građanskopravne posljedice provođenja postupka mirnog rješenja spora u hrvatskom pravu prije svega odnose se na institut zastare, odnosno njezin prekid ili zastoj. Iako se hrvatski zakonodavac kod sporova u kojima je stranka Republika Hrvatska isprva odlučio za prekid, nakon nekoliko godina ipak je promijenio odabir i odlučio se za zastoj. Kod prekida, zastara

ponovno teče iznova i provedeno se vrijeme ne uračunava, naprotiv kod zastoja se proteklo vrijeme uračunava i on samo zaustavlja vrijeme. Pitanje je je li opravdano kod sporova u kojima je stranka Republika Hrvatska propisivati zastoj, a kod medijacije o prekid zastare.

Konačno, može se zaključiti kako je hrvatsko je rješenje u okviru upućivanja na medijaciju zadovoljavajuće, međutim potrebno ga je u praktičnom smislu unaprijediti. U tom smislu, poticanje medijacije ne može biti samo na normativnoj, već i na implementacijskoj razini i razvijanju kulture medijacije uopće. Važna je edukacija ne samo sudaca i odvjetnika, već i šire javnosti općenito. Međutim, kod propisivanja obvezatnosti u posebnim slučajevima, nalazi se dosta nedostataka. Primjerice, kod obvezatnosti koja ovisi o objektivnom svojstvu kod dioničkih društava kojima je većinski vlasnik Republika Hrvatska ili jedinica (lokalna) područna regionalna samouprava ostalo je nekoliko otvorenih pitanja tumačenja te odredbe. Druge srodne metode zapravo su svedene samo na puke formalnosti i također nespretna rješenja. U tom smislu potrebno je sagledati njihove učinke u praksi i dati veći poticaj kako bi se takve metode više primjenjivale u čemu mogu pomoći komparativna rješenja koja poznaju različite vrste poticaja. Dapače, kultura autonomnog rješavanja trebala bi se poticati još više, uzimajući u obzir i druge načine rješavanja osim medijacije. Tako kao putokaz mogu pomoći ELI/UNIDROI pravila blagog pristupa koja propisuje obvezu pregovora u određenim slučajevima. S druge strane, u slučajevima u kojima se medijacija pokazala osobito uspješnom ili postoji potreba zaštite drugih interesa, bilo bi dobro propisati njezinu obvezatnost. Iako je vrlo vjerojatno kako medijacija nikad neće do kraja biti obvezna, to ne znači da bi stranke svoja stajališta trebala prvi put iznijeti pred sudom. Naprotiv, sud bi trebao biti konačno utočište.

8. Literatura, propisi i sudske odluke

Literatura

Alternativno rješavanje potrošačkih sporova (ARPS), *Središnji portal za potrošače*, stranici pristupljeno: 7.9.2022., (<https://www.szp.hr/sve-potrosacke-teme-na-jednom-mjestu/alternativno-rjesavanje-potrosackih-sporova-arps/37>).

Annex III, Recommendations to assist mediation centres and other interested bodies with regard to mediation under the UNCITRAL Mediation Rules (2021), stranici pristupljeno: 9.8.2022., (https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/22-01369_mediation_rules_ebook_1.pdf).

Austria, *Mediation in EU Countries*, stranici pristupljeno: 12.12.2022., (https://e-justice.europa.eu/64/EN/mediation_in_eu_countries?AUSTRIA&member=1).

Abdunayimova, D., Alternative Dispute Resolution Clause: A Way of Solving Case, *The International Journal of Social Sciences World (TIJOSSW)*, 2(2), 2020., str. 1–5.

Beqiraj, J., Garahan, S., Shuttleworth, K., Ombudsman schemes and effective access to justice: A study of international practices and trends. Technical Report, *International Bar Association*, 2018., stranici pristupljeno: 12.12.2022.

Bilić, V., Drugačiji put do pravde, Hrvatska gospodarska komora - Sektor za trgovinu, 27. forum poslovanja nekretninama, str. 15, stranici pristupljeno: 10.12.2022., (<https://www.hgk.hr/documents/predavanje-bilic591170ea2802e.pdf>).

European Parliament, Directorate-General for Internal Policies of the Union, The implementation of the Mediation Directive : workshop 29 November 2016: compilation of in-depth analysis, European Parliament, 2016., stranici pristupljeno: 9.12.2022. (<https://data.europa.eu/doi/10.2861/49216>).

Giuseppe De Palo, L., Florence, L., Rebooting' the Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediations in the EU, *EPRS: European Parliamentary Research Service*, 2014., str. 85., stranici pristupljeno: 6.9.2022., ([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493042/IPOL-JURI_ET\(2014\)493042_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493042/IPOL-JURI_ET(2014)493042_EN.pdf)).

Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2020. godini, Republika Hrvatska, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, str. 61., stranici pristupljeno:

1.12.2022.,

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>).

Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2021. godini, Republika Hrvatska, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, str. 62., stranici pristupljeno: 1.12.2022.,

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>).

Green Paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law, *196fin.*, 2002., stranici pristupljeno: 1.6.2022., (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/61c3379d-bc12-431f-a051-d82fefc20a04>).

Green, Eric D., Growth of the mini-trial Litig, 9, 1982. str. 12.

Henderson, D. A., Mediation success: an empirical analysis, *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, 11(1), 1996.

Hobbes, Thomas, Levijatan, Zagreb, *Naklada Jesenski i Turk*, 2004, str. 95., stranici pristupljeno: 1.4.2022.

Hodges, C. J., Consumer ombudsmen: better regulation and dispute resolution. *ERA Forum*, 15, 2014., str. 593-608.

Hodges C., Creutzfeldt N., Macleod S., Reforming the EU Consumer ADR Landscape: Implementation and its Issues, *Third Oxford Consumer ADR Conference*, 2014.

Holas, J., Chapter 6: Development and Forms of Systems of Approach to Mediation in the EU, u Lenka Holá , Miloš Večeřa, et al., Mediation in the Reflection of Law and Society: European Perspectives, Global Trends in Dispute Resolution, vol. 10, *Kluwer Law International; Kluwer Law International*, 2021.

Holas, J., Chapter 7, Limitation of Coercion to Use Mediation in the EU, u Lenka Holá et al. Mediation in the Reflection of Law and Society, *Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International*, Global Trends in Dispute Resolution Series 10, 2022., ISBN 978-94-035-4214-0.

HUMfacilitacija, Hrvatska udruga za mirenje, stranici pristupljeno: 10.12.2022., (<https://medijacija.hr/humfacilitacija/>).

Izješće Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o radu državnih odvjetništava u 2021. godini, Republika Hrvatska Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, str. 95., stranici pristupljeno: 9.12.2022., (https://dorh.hr/sites/default/files/dokumenti/2022-04/DORH_IZVJESCE_2021.pdf).

Jagtenberg, R. i de Roo, A., Employment Disputes and Arbitration, An Account of Irreconcilability, With Reference to the EU and the USA, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 68 (2), 2018., str. 171-192.

Janičijević, D., Rana neutralna evaluacija - moguće rešenje, u: *Naučni podmladak, Humanitas*. - Niš Univerzitet, 2004., str. 538., stranici pristupljeno: 10.12.2022.

Je li mirenje isto što i medijacija?, *Znatko*, stranici pristupljeno: 15.8.2022., (<https://znatko.com/16546/je-li-mirenje-isto-sto-i-medijacija>).

Knol Radoja, K., Obvezno mirenje - Osvrt na rješenja iz komparativnog i hrvatskog prava, *Pravni vjesnik*, 31(2), 2015, str. 111-130.

Majstorović, I., Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija de lege lata i de lege ferenda, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. VIII, br. posebni broj, 2017, str. 129.-150.

Milić, D., Pravno uređenje mirenja u pravnom poretku Republike Hrvatske, *Pravnik*, 45 (90), 2011., 74.

Medijacija po nalogu suda, *Hrvatska udruga za mirenje*, stranici pristupljeno 1.11.2022., (<https://medijacija.hr/medijacija-po-nalogu-suda/>).

Meggitt, G., Mediation in Hong Kong - A work in progress, *J. Comp. L.*, vol. 6, 2011.

Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026., str. 727., stranici pristupljeno: 10.12.2022., (<https://planoporavka.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Plan%20oporavka%20i%20otpornosti%2C%20srpanj%202021..pdf?vel=13435491>).

Nakić, J., Određena sporna pitanja u vezi s člankom 186.a Zakona o parničnom postupku (u teoriji i praksi), *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 37(3), 2016.

Niek P., The enforcement of mediation agreements and settlement agreements resulting from mediation, *Corporate mediation journal*, stranici pristupljeno: 8.12.2022., (https://assets.contentstack.io/v3/assets/blt3de4d56151f717f2/blt62397fba71994a5f/5fb7dafc65bdd35303e0453f/CMJ_2542-4602_2019_003_102_005.pdf).

Nolan-Haley, J. M., Is Europe headed down the primrose path with mandatory mediation, *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 37(4), 2012.

Nolan-Haley, J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, *Notre Dame Law Review*, 73(5), 1998.

Opomena prije tužbe, *Odvjetnički ured - Odvjetnik Tomislav Strniščak*, stranici pristupljeno: 4.8.2022 (<https://www.odvjetnik-strniscak.hr/strucni-clanci/opomena-prije-tuzbe/>).

Osobitosti zahtjeva za zaštitu prava u radnim odnosima, *IUS Info*, stranici pristupljeno: 7.7.2022. (<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/12540>).

Poretti, P., Od mirenja do medijacije u obiteljskim sporovima - Usklađivanje hrvatskog obiteljskog zakonodavstva o mirnom rješavanju obiteljskih sporova s pravom EU-a, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 36(1), 2015, str. 261.

Posredovanje, EU IPO, *Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo*, stranici pristupljeno: 4.8.2022., (<https://euipo.europa.eu/ohimportal/hr/faq-mediation>).

Pravobranitelj na području osiguranja, Hrvatski ured za osiguranje, stranici pristupljeno: 10.12.2022., (<https://huo.hr/hr/zastita-potrosaca/pravobranitelj-na-podrucju-osiguranja>).

Pritužbe u vezi s kupnjom na internetu, *Alternativno rješavanje potrošačkih sporova*, stranici pristupljeno: 1.7.2022., (https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers_hr).

Radni dokument službi Komisije, Izvješće o vladavini prava za 2021., Poglavlje za Hrvatsku priložen dokumentu Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Izvješće o vladavini prava za 2021., Stanje vladavine prava u Europskoj uniji, stranici pristupljeno: 12.12.2022., (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0713>).

Report from the Commission to the European parliament, the Council and the European economic and social committee on the application of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, European commission, Brussels, 26.8.2016 COM(2016) 542 final, str. 8., stranici pristupljeno: 9.12.2022.,(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0542&rid=10>).

R. Verkijk, Mandatory Mediation: Informal Injustice?, in: Uzelac/van Rhee, *Public and Private Justice; Intersentia*, 2007.

Quek, D., Mandatory mediation: an oxymoron examining the feasibility of implementing court-mandated mediation program, *Cardozo Journal of Conflict Resolution*, 11(2), 2010., str. 479-510.

Sussman, E., A brief survey of US case law on enforcing mediation settlement agreements over objections to the existence or validity of such agreements and implications for mediation confidentiality and mediator testimony, *Hoguet Newman & Regal LLP*, New York.

Šimac, S., Mirenje – alternativni način rješavanja sporova, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 27(1), 2006., stranici pristupljeno: 8.8.2022.

Triva, S.; Belajec, V.; Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004.

Uzelac, A., Aras, S., Maršić, M., Mitrović, M., Kauzlarić, Ž. i Stojčević, P., Aktualni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60 (6), 2010., str. 1265-1308., stranici pristupljeno: 1.8.2022.

Uzelac, A., Efficiency of European Justice Systems, The strength and weaknesses of the CEPEJ evaluations, u: *International Journal of Procedural Law*, 2011.

Uzelac, A., Mirenje kao alternativa suđenju, u: Uzelac, A. & Gotovac, V. (ur.) Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima, *TIM Press*, Zagreb, 2004., str. 15-32.

Uzelac, A., O kulturama javnog i privatnog rješavanja sporova // Alternativno rješavanje sporova - Le reglement alternatif des litiges, Zagreb, Hrvatska, 2009. (poster, međunarodna recenzija, pp prezentacija, znanstveni).

Uzelac, A., Turning Civil Procedure Upside Down: From Judges' Law to Users' Law // 200th Anniversary of the French Code de Procedure Civile Ghent, Belgija, 2006. (predavanje, međunarodna recenzija, cjeloviti rad (in extenso), znanstveni).

Uzelac, A., Zakon o mirenju: nastanak, izvori i osnovna načela, str. 6.

Vodič kroz mirenje, stranici pristupljeno: 9.8.2022.,

(<https://sudovi.hr/sites/default/files/dokumenti/202009/Vodi%C4%8D%20kroz%20mirenje.pdf>).

Vojković, L., Pravna priroda sudske nagodbe, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 40 (2), 2019., str. 957-968.

Vrcić, I., Mirenje prema izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 2019., *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 41 (1), 2020., str. 427.

Vukmir, M., Prijedlog uvođenja obveznog informativnog sastanka o medijaciji u hrvatsko zakonodavstvo, stranici pristupljeno: 8.7.2022., (<https://medijacija.hr/wp-content/uploads/2020/04/Mladen-Vukmir-Prijedlog-obveznog-informativnog-sastanka-u-medijaciji-1.pdf>).

Wissler, R. L., Mediation and adjudication in the small claims court: the effects of process and case characteristics, *Law & Society Review*, 29(2), 1995. str. 323-358.

Propisi

(Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (*Međunarodni ugovori*, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17).

Direktiva 2008/52/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 21. svibnja 2008. o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima (*Službeni list Europske unije* L 136/3, 24.5.2008. str. 281.-285).

Direktiva 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Direktiva o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova) (*Službeni list Europske unije* L 165/63. 18.6.2013., str. 213-230).

Izmjena Kodeksa odvjetničke etike (*Narodne novine*, br. 83/2021).

Konvencija o pravima djeteta (*Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 12/93).

Konvencija Ujedinjenih naroda o međunarodnim sporazumima o rješavanju sporova poznatu pod nazivom „Singapurska konvencija o medijaciji“.

Obiteljski zakon (*Narodne novine*, br. 103/15).

Obiteljski zakon (*Narodne novine*, br. 103/15, 98/19, 47/20).

Obiteljski zakon (*Narodne novine*, br. 116/03).

Osnovni zakon o braku 1946 (*Sl. l. FNRJ*, br. 29/46, 36/48, 11/51, 44/51, 18/55, 4/57; *Sl. l. FNRJ*, br. 28/65.).

Poslovnik državnog odvjetništva (*Narodne novine*, br. 128/19).

Preporuka br.R (98)1 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o obiteljskom mirenju od 21. siječnja 1998.

Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (*Narodne novine*, br. 126/22.)

UNCITRAL Mediation rules (2021), *United Nations Commission on International Trade Law*, stranici pristupljeno: 9.10.2022., (https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/22-01369_mediation_rules_ebook_1.pdf).

UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation with Guide to Enactment and Use, *United Nations Commission on International Trade Law*, 2018., str. 26. stranici pristupljeno: 6.9.2022.,

https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/22-01363_mediation_guide_e_ebook_rev.pdf).

Uredba (EU) br. 524/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, od 21. svibnja 2013. o online rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Uredba o online rješavanju potrošačkih sporova) (*Službeni list Europske unije* L 165/1, 18.6.2013., str. 202-213.)

Transnacionalna pravila građanskog postupka pod okriljem Europskog pravnog instituta i UNIDROIT, stranici pristupljeno: 12.12.2022., (<https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2022/07/English-Black-letter-6-July.pdf>).

Zakon o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova (*Narodne novine*, br.121/16, 32/19).

Zakon o arbitraži (*Narodne novine*, br. 88/01).

Zakon o braku i porodičnim odnosima (*Narodne novine*, br. 11/78, 45/89, 51/89, 59/90).

Zakon o državnom odvjetništvu (*Narodne novine*, br. 67/18, 21/22)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 84/08).

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 70/2019).

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 117/2003).

Zakon o javnom bilježništvu (*Narodne novine*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22).

Zakon o mirenju (*Narodne novine*, br. 18/11).

Zakon o mirenju (*Narodne novine*, br. 163/03).

Zakon o obveznim odnosima (*Narodne novine*, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21).

Zakon o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 117/03).

Zakon o parničnom postupku (*Narodne novine*, br. 84/08).

Zakon o parničnom postupku (*Službeni list SFRJ* br. 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i *Narodne novine* br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22).

Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (*Narodne novine*, br. 68/18, 02/20, 46/20, 47/20)

Zakon o radu (*Narodne novine*, br. 93/14, 127/17, 98/19).

Sudske odluke

Dunnett v. Railtrack Plc (Dunnett -v- Railtrack [2002] EWCA Civ 302.).

Mišljenje Nezavisnog odvjetnika Henrika Saugmandsgaard Øea od 16. veljače 2017. godine (Predmet C-75/16), stranici pristupljeno: 7.9.2022., (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:62016CC0075&qid=1669930087518&from=EN>).

Mišljenje Nezavisnog odvjetnika Kokotta od 19. studenog 2009. godine (Joined Cases C-317/08 to C-320/08), stranici pristupljeno: 7.9.2022., (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62008CJ0317_SUM&from=EN).

Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany, Application no. 42527/98, od 12. srpnja 2001. godine.

Rosalba Alassini v. Telecom Italia SpA (C-317/08).

VSRH, Rev-1553/09 od 24. studenoga 2009.

VSRH, Rev-1659/11 od 21. travnja 2015.

Županijski sud u Varaždinu, GŽ-627/17-2, od 5. travnja 2017.

Izjava o izvornosti

Ja, Ivana Zeljko pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ivana Zeljko

(potpis studenta)